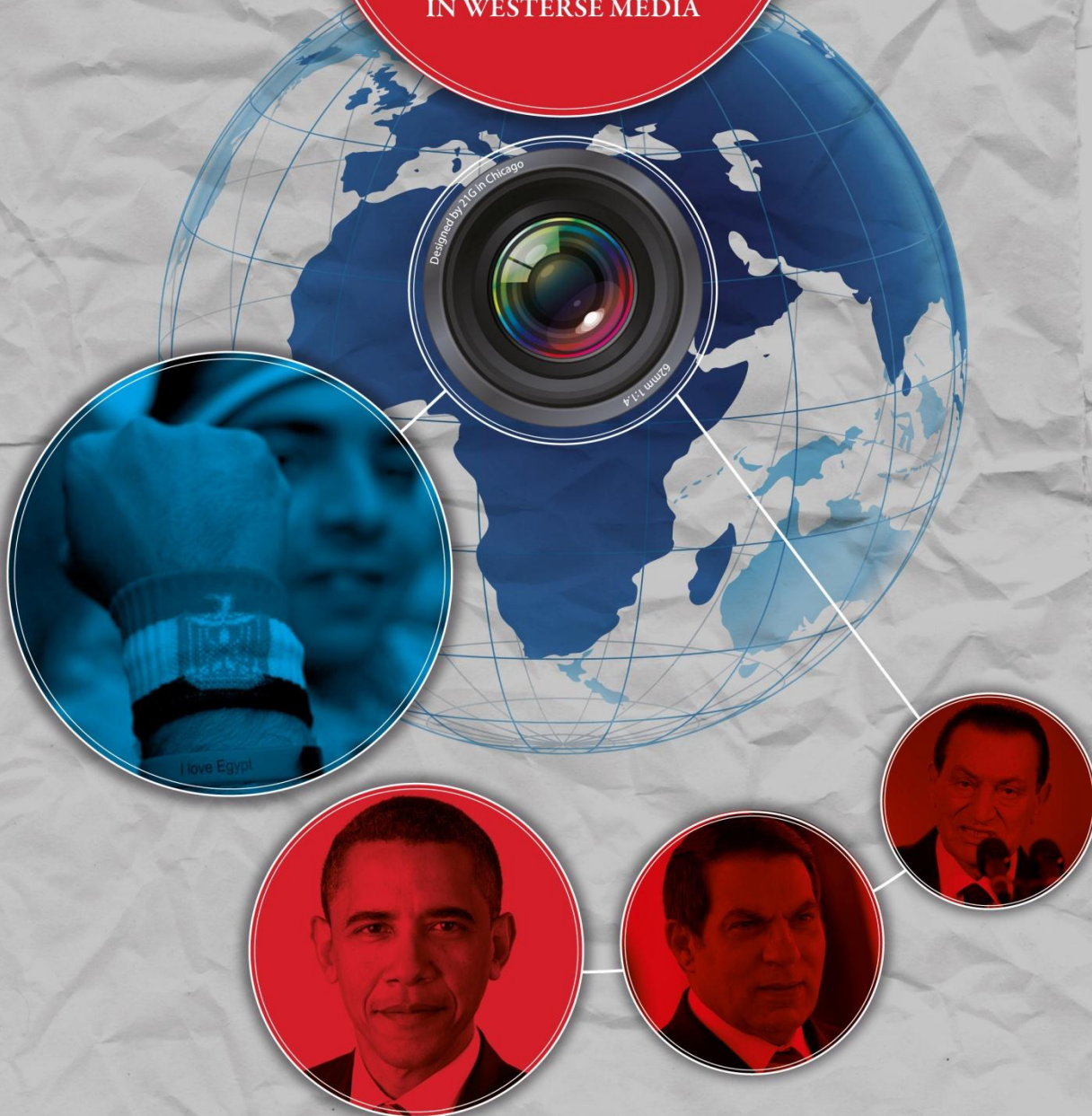

ORIËNTALISME & DE ARABISCHE LENTE

FRAME ANALYSE VAN DE
ARABISCHE REVOLUTIES
IN WESTERSE MEDIA

MASTERSCRIPTIE TAMARA VLOOTMAN (351162) / ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM / SCHOOL OF HISTORY, CULTURE AND COMMUNICATION
MASTER MEDIA EN JOURNALISTIEK - MEDIA EN MAATSCHAPPIJ / JANUARI 2013 / BEGELEIDEND DOCENT: DR. B.C.M. KESTER

Voorwoord

Na een klein jaar, met de onderbrekingen van een exchange en een stage, is de afronding van deze thesis een feit. Daarmee komt er nu dan echt een einde aan mijn studententijd. Met een klein beetje pijn in het hart neem ik afstand van fantastische jaren, zowel binnen de collegebanken als daarbuiten. Ik had ze voor geen goud willen missen.

Ondanks de zwaardere momenten, heb ik erg veel plezier gehad aan het lezen en schrijven over oriëntalisme en de Arabische lente. De fenomenen framing en stereotypering hebben mijn aandacht vanaf het begin van het schakeljaar getrokken en blijven mijn belangstelling wekken. Ik hoop dat de lezer van dit onderzoek zich net zo kan verbazen over de (taalkundige) structuren die ons dagelijks leven zo sterk vormgeven, en over hoe beperkt wij zijn om écht buiten hokjes te denken.

Een scriptie schrijf je nooit alleen. Allereerst wil ik Bernadette Kester heel erg bedanken voor haar tijd, deskundigheid en adviezen. Daarnaast een dankwoord voor mijn vader, bedankt voor je geduld pap! Ook mijn lieve studie- en huisgenootjes mogen hier niet worden vergeten. Bedankt voor alle peptalks, de koffiemomentjes in de UB en de kommen soep die stilletjes op mijn bureau werden geschoven.

A special word of thanks for the very kind and knowledgeable professors of the Communication and Culture department, University of Calgary. The discussions about framing, orientalism and ideology where a much a pleasure as they were helpful.

Tamara Vlootman,

21 januari 2013

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	6
1.1 Samenvatting.....	6
1.2 Onderzoek fenomeen.....	7
1.3 Onderzoek case: Opstand in landen ten Midden-Oosten van het Westen	8
1.3.1 Tunesië	10
1.3.2 Egypte.....	10
1.4 Vraagstelling	11
1.5 Theoretische relevantie.....	12
1.6 Maatschappelijke relevantie	13
2. Theoretisch kader	15
2.1 Een perspectief op de Ander	15
2.2 Kennis van Ons en de Ander: de rol van discours en framing.....	18
2.3 Een perspectief op de Oriënt.....	19
2.4 Het verre Oosten	21
2.5 Het Oosten dichterbij	22
2.7 Samenvatting.....	25
3. Methode.....	26
3.1 Framing als onderzoeksmethode	26
3.2 Uitvoering van de analyse	28
3.3 Toetsende analyse: (neo)oriëntalistische frames	28
3.4 Issue-specifieke analyse	29
3.5 Selectie analysemateriaal.....	30
3.6 Validiteit.....	31
4. Resultaten	33
4.1 Toetsende Analyse.....	33
4.1.1 Deelvraag 1	34

4.1.1.1	Islam is a monolithic religion	35
4.1.1.2	Islam is a uniquely sexist religion	37
4.1.1.3	The Muslim mind is incapable of science, rational thinking and reason	39
4.1.1.4	Islam is inherently violent	42
4.1.1.5	The West spreads democracy, whereas Islam spawns terrorism.....	44
4.1.2	Deelvraag 2	46
4.1.3	Samenvatting resultaten toetsende analyse	49
4.1.4	Validiteitstest	50
4.2	Issue-specifieke analyse	51
4.2.1	Deelvraag 3	51
4.2.1.1	Derde Macht frame.....	52
4.2.1.2	Nieuw Tijdperk Frame	54
4.2.1.3	Stabiliteit frame.....	56
4.2.2	Samenvatting resultaten issue-specifieke analyse	58
4.3	Verschillen tussen de <i>New York Times</i> , <i>The Guardian</i> en <i>het NRC Handelsblad</i>	59
4.4	Overzicht resultaten	60
5.	Conclusie	64
5.1	Antwoord op de onderzoeksvraag	64
5.2	Relatie tussen de conclusie en de theorie.....	66
5.3	Inhoudelijke discussie.....	67
5.4	Operationalisering discussie.....	68

Bijlage: Literatuurlijst

Bijlage: Codeboek met Cohen's Kappa

1. Inleiding

Dit hoofdstuk start met een samenvatting van de thesis. Het onderzoekfenomeen wordt daarna kort behandeld. Vervolgens wordt de achtergrond het verloop van de Arabische lente omschreven. Dit mondt uit in de centrale vraagstelling en deelvragen. Daarna zijn de maatschappelijke en theoretische relevantie weergegeven.

1.1 Samenvatting

Gewelddadig, vrouwonvriendelijk, irrationeel en met een voorkeur voor terreur. De islam en Arabische cultuur worden van oudsher door het Westen omschreven als *in essentie Anders* dan het vredelievende, gelijkwaardige, rationele en beschaafde Westen. Dit fenomeen staat in deze thesis centraal en wordt *oriëntalisme* genoemd; de westerse manier van het omschrijven van de Ander als negatieve tegenpool (o.a. Said, 1978).

De Arabische lente kwam voor velen onverwachts. Eerst honderden, toen duizenden, uiteindelijk miljoenen Arabische burgers gingen, begin 2011, de straat op om een einde te maken aan corruptie en onderdrukking van hun leiders. Dit resulteerde in het aftreden van president Ben Ali van Tunesië, president Mubarak in Egypte, president Saleh in Yemen en het overlijden van president Al-Quadafi in Libië. Revoluties waren een feit en alle schijnwerpers waren op het Midden-Oosten gericht. Dit roept de vraag op wat deze gebeurtenissen met het oriëntalistische perspectief van het Westen op het Oosten doet:

Hoe verhoudt het beeld dat wordt gevormd over de Arabische lente in de *New York Times*, *The Guardian* en het *NRC Handelsblad* zich tot (neo)oriëntalisme en welke overige beelden vormen deze kranten over de Arabische lente?

Door middel van een frame-analyse van de *New York Times*, *the Guardian* en het *NRC Handelsblad*, en de theorie van Said (1978,2007), Kumar (2010), Poole (2002) en Sardar (1999) wordt duidelijk dat overwegend seculiere, vreedzame, democratisch georiënteerde burgers als actoren in het oriëntalistische narratief zijn toegevoegd. De opstanden zorgden voor een andere stem vanuit het Midden-Oosten, het perspectief op het Oosten is op deze manier verbreed. Deze verbreding zorgt

voor een neutraler en positiever beeld van 'de Arabische wereld' zoals Wij westerlingen deze kennen. De scheidslijn tussen Wij en Zij is daarmee vager geworden. In de dagbladen is bovendien kritiek op het westerse beleid in het Midden-Oosten geuit. Er wordt expliciet ingegaan op de (post)koloniserende houding van het Westen in haar buitenlandbeleid.

1.2 Onderzoek fenomeen

Oriëntalisme is een vorm van *Othering*. Dit is het sociale proces waarbij een ingebeelde scheidslijn wordt getrokken tussen Wij en Zij, waarbij kenmerkend is dat er óver een Ander wordt gesproken en niet mét een Ander. De Ander wordt dus buitengesloten. Oriëntalisme is gebaseerd op tegenstellingen, waar het westen vrijwel altijd aan de goede kant van de splitsing uitkomt. Per gebeurtenis en tijdstip ontwikkelt zo een *discours*, een manier van spreken, dat als functie heeft bepaalde machtsverhoudingen *impliciet* te handhaven. Dit stroomlijnt westerse gedachten, we zullen er nooit ver vanaf wijken.

Edward Said (1978, 1997) heeft dit fenomeen omschreven en onder de aandacht gebracht in de academische wereld. Hij omschrijft oriëntalisme als "a style of thought, based upon an ontological and epistemological distinction made between 'the Orient' and, most of the time, 'the Occident' in which western culture and societies are essentially and inherently superior to Eastern ones" (p.2). Hiermee bedoelt hij dat oriëntalisme een imaginaire, hiërarchische, maar voor natuurlijk en waar aangenomen scheiding is tussen de Oriënt (het Oosten) en de Occident (het Westen). Volgens Said is oriëntalisme niet de dieper gelegen betekenis van teksten, maar de omschrijvingen binnen teksten. Discoursen baseren zich slechts gedeeltelijk op feiten, het gaat vooral om verhalen (o.a. Poole, 2002 en Sardar, 1999).

Dit perspectief op het Oosten ontstond al in de 13^e eeuw, ten tijde van de kruistochten, maar begon zich echt te vormen in de 18^e en 19^e eeuw, in het koloniatietijdperk. Oriëntalisme ontwikkelt met het tijdperk en de maatschappelijke verandering mee. Belangrijke perioden waarin het oriëntalistische discours zich aanpaste aan een voor het Westen gunstige versie waren de oprichting van de staat Israël in 1948, dit werd door de Arabische bevolking niet geaccepteerd, en daarbij kwam de oliecrisis en de oprichting van OPEC in de jaren '70 en de Iraanse/islamitische

revolutie van 1979 onder leiding van Ayatollah Khomeini (Poole, 2002).

In de 20^e en 21^e eeuw komt een sterker beeld van bedreiging naar voren met de opleving van terrorisme, waar de aanslagen van 11 september 2001 een grote bijdrage aan leverden. Gevaar en terreur werd een kenmerk van de Oriënt, maar bij westerlingen als een uitzondering beschouwd: “if a westerner kills his fellow civilians, he is a ‘crazy-loner’; if an Oriental kills his fellow civilians, he is the good old terrorist; and if the same Oriental kills western civilians, he is the ‘new’ terrorist” (Porter, 2009, zoals geciteerd in Kumar, 2012, p.234). Daarom spreekt Poole (2002) aan de hand van de theorie van Sardar (1999) nu van een hernieuwde vorm van oriëntalisme: (neo)oriëntalisme. Dit is *het natuurlijk geachte onderscheid tussen Oost als bedreigend en West als verdedigend*.

Oriëntalisme komt tot stand onder andere via stereotypes; onrealistische, overgesimplificeerde symbolen die een groep mensen met bepaalde karaktereigenschappen representeren (Vonk, 2002). Ze vormen volgens Vonk een context, zodat informatie geassimileerd kan worden naar deze context. Bij out-group leden (Zij) zijn de contrasten binnen stereotypen sterker dan bij in-group leden (Wij). Dus, als een persoon vervolgens bij de out-group van de stereotypische kenmerken afwijkt, valt dit eerder op dan bij in-group leden, die via bredere categorieën worden beoordeeld. Als een Arabier stereotypisch wordt omschreven als gewelddadig, valt het bijvoorbeeld meer op als Zij expliciet vreedzaam protesteren.

Stereotypes worden continue ge(her)produceerd en bediscussieerd. Dit gebeurt door middel van een discours en *frames*, de positie die met deze manier van spreken wordt belicht. Framing is het accentueren van een bepaald onderdeel van een geheel. Bijvoorbeeld de keuze voor het benadrukken van economische gevolgen van een beslissing, in plaats van sociale gevolgen.

1.3 Onderzoek case: Opstand in landen ten Midden-Oosten van het Westen

Rond de jaarwisseling van 2010-2011 barstte er in 17 Arabische landen grootschalige sociale opstanden onder burgers los. Het belangrijkste doel was het omverwerpen van politieke machthebbers en daarmee het verkrijgen van een democratisch landsbestuur en eerlijke kansen

voor alle burgers. De zelfverbranding van een fruitverkoper op 17 december 2010 in Tunesië gaf het startsein. Decennia lang heersende dictaturen werden vervolgens in Tunesië, Egypte, Jemen en Libië binnen enkele weken omvergeworpen. Burgers in andere Arabische landen; Algerije, Bahrein, Palestina, Jordanië, Iran, Irak, Israël, Koeweit, Libanon, Marokko, de Verenigde Arabische Emiraten en Saoedi-Arabië, protesteren nog of hebben dat gedaan. De situatie in Syrië is op moment van schrijven nog zeer onrustig (Blight et al., 2012). Het verloop van de protesten waren vooral in de landen Tunesië, Egypte, Libië, Syrië en Jemen erg ingrijpend omdat ze een radicale verandering te weeg brachten en veel leed hebben veroorzaakt (Klis et al., 2011).

Abdel-Samad (2011) omschrijft wat hij ziet als aanleiding voor het veranderen van een zwijgende massa in een kritische. Hij stelt bovenal dat media-technische verbeteringen een oorzaak zijn, deze werden in het Midden-Oosten snel ingevoerd. De Arabische jeugd kon nu beter naar de buitenwereld kijken. Door globalisering werden andere culturen via media steeds zichtbaarder. De CIA documenten die Wikileaks aan het licht bracht, zijn dan ook snel bij Arabische jongeren terechtgekomen. De documenten toonden aan dat Amerika veel kritiek had op onder andere Ben Ali en Mubarak, terwijl men in het openbaar daar weinig van liet merken. Hierdoor werd de heersende ontevredenheid bevestigd.

Daarbij kwam ook de verkiezing van Barack Obama als president. Abdel-Samad stelt dat ondanks de veelal negatieve houding van Arabieren tegenover Amerika, de verkiezing van een zwarte man met de naam Hoessein Obama de jonge burgers lieten inzien dat in een democratie veel mogelijk is, wat contrasteerden met hoe sterk zij op dat moment werden beperkt. Dit ging verder dan de verhalen van kolonisatie, de bezetting van Irak en verdere conflicten. Deze verhalen kenmerken voor veel jongeren in het Midden-Oosten de relatie met het Westen. In de meeste Arabische landen is 50% van de bevolking bovendien onder de 25 jaar. Zij hebben potentie, maar weinig kansen voor de toekomst (Al Sharekh, 2011). Dit droeg sterk bij aan een gevoel van onvrede.

De revoluties kregen de benaming 'Arabische lente'. Deze term impliceert ontwaken; hoop voor de Arabieren. Dit staat haaks op (neo)oriëntalistische stereotyperingen van Arabieren in media, waarbij geweld en terrorisme vaak centraal staan. Het nadeel van deze term is dat verschillende Arabische landen, met een verschillende historie, cultuur, taal en achtergrond

hiermee onder een noemer worden gebracht (Galal & Spielhaus, 2012). Bovendien geeft deze term aan dat Arabieren 'nu pas' reflecteren op hun eigen leefomstandigheden. In deze thesis zijn de eerste twee revoluties, in Tunesië en Egypte, als cases genomen om te onderzoeken hoe zij gerelateerd kunnen worden aan oriëntalistische frames. De gebeurtenissen in deze landen zijn daarom kort omschreven.

1.3.1 Tunesië

De gebeurtenissen in de voormalige Franse kolonie Tunesië zijn in deze thesis als eerste case genomen. Hier begonnen de opstanden met wat Tunesiërs de 'Jasmijnrevolutie' noemen. Omdat de opstanden hier voor het eerst plaatsvonden en Ben Ali de eerste dictator was die vertrok, wordt het ook wel de eerste 'dominosteen' van de Arabische lente genoemd. Na 10 dagen hevig protest belooft Zine el Abidine Ben Ali, de toen zittende president, meer banen maar ook een harde onderdrukking van de protesten. De protesten laaien sterk op. Meer dan twee weken later vlucht Ben Ali naar Saoedi-Arabië en komt er een einde aan de machtspositie die hij vanaf 1978 bekleedde (Blight, et al., 2012).

1.3.2 Egypte

Egyptenaren volgde het voorbeeld. Dit land heeft een belangrijke historische waarde voor het hele Midden-Oosten en is voor het Westen, voornamelijk Amerika, een belangrijke bondgenoot in de regio. Egyptische burgers, onder Hosni Mubaraks regime, groepeerden zich op 25 januari 2011 massaal. Het Tahrirplein werd de centrale plek en later het symbool voor de opstand. Mubarak legde zijn positie na 18 dagen protest, op 11 februari 2011, neer. Tegen die tijd kostte de opstanden aan 840 Egyptenaren het leven en raakten er 6000 gewond (Sky, 2011). Op 21 maart 2011 werden verkiezingen gehouden, maar iets later, op 8 april, loopt het plein weer vol met demonstranten die ook Mubaraks veroordeling eisen (Blight et al., 2012). Hij krijgt op 2 juni 2012 levenslang.

1.4 Vraagstelling

De thesis onderzoekt de verhouding tussen specifieke stereotype representaties van het Westen en de representatie van de revoluties in het Midden-Oosten door middel van een frame-analyse. Omdat dit perspectief via westerse massamedia circuleert, zijn de kwaliteitskranten de Amerikaanse *New York Times* en de Engelse *The Guardian* gekozen voor het onderzoek. De landen waarin deze dagbladen worden uitgegeven hebben belangen in het Midden-Oosten en hebben een invloedrijke positie in de wereld. Said (1978) stelt in zijn boek dat Engeland en Amerika een bijzondere relatie met de Oriënt hebben. Engeland koloniseerde (samen met Frankrijk) tot aan de Tweede Wereldoorlog grote delen van het Midden-Oosten. Amerika nam na de Tweede Wereldoorlog dit 'stokje', op een onofficiële manier, over. Zowel Engeland als Amerika zijn nog steeds sterk met deze landen betrokken in hun buitenlandbeleid. De Nederlandse kwaliteitskrant *het NRC Handelsblad* is ook toegevoegd aan de analyse. Alle drie de kranten onderscheiden zich door hun aandacht voor buitenlandse nieuwsberichtgeving. De centrale vraag in deze thesis is, zoals ook in de samenvatting omschreven:

Hoe verhoudt het beeld dat wordt gevormd over de Arabische lente in de *New York Times*, *The Guardian* en *het NRC Handelsblad* zich tot (neo)oriëntalisme en welke overige beelden vormen deze kranten over de Arabische lente?

Om een concrete vergelijking te maken tussen (neo)oriëntalisme en berichtgeving van de Arabische lente zijn vijf frames die Kumar (2010) omschrijft aan de hand van een frame-analyse van westerse berichtgeving in het president Bush II tijdperk, als uitgangspunt genomen. Deze frames noemt hij: 'Islam is a monolithic religion', 'Islam is a uniquely sexist religion', 'The Muslim mind is incapable of rationality and science', 'Islam is inherently violent' en 'The West spreads democracy, whereas Islam spawns terrorism'. De artikelen over de Arabische lente worden in de eerste deelvraag op deze frames getoetst. De theorie van Poole (2002), Said (1978, 2007) en Sardar (1999) omschrijven oriëntalisme echter breder dan deze frames. Daarom gaat de tweede deelvraag in op mogelijk overige oriëntalistische frames. Dit zijn frames die niet specifiek de gebeurtenissen representeren, maar wel in de berichtgeving van de Arabische lente zijn gebruikt. Vervolgens zijn frames, specifiek gebruikt om de Arabische lente te verklaren, bij de derde

deelvraag herleid en is de relatie tussen deze frames en (neo)oriëntalisme aangegeven. De deelvragen in deze thesis zijn:

1. **Hoe verhoudt de representatie van de Arabische lente in de kwaliteitskranten de *New York Times*, *The Guardian* en het *NRC Handelsblad* zich tot elk van de door Kumar (2010) omschreven frames?**
2. **Gebruiken de *New York Times*, *The Guardian* en het *NRC Handelsblad* overige (neo)oriëntalistische frames?**
3. **Welke overige issue-specifieke frames worden gebruikt de *New York Times*, *The Guardian* en het *NRC Handelsblad* om de Arabische lente te verklaren en verhouden deze zich tot (neo)oriëntalisme?**

Om antwoord te krijgen op deze vragen zijn de eerste 50 artikelen per krant na de val van de dictators in Tunesië en Egypte geanalyseerd. Hiervoor is gebruik gemaakt van een kwalitatieve inhoudsanalyse op basis van de theorie van Baldwin van Gorp (2007). Deze methode wordt omschreven in het hoofdstuk Methodologie.

1.5 Theoretische relevantie

In de Arabische lente komen veel kenmerken van 'de westerse' dominante ideologie terug. Inhoudelijk wijkt het van de eerdergenoemde essentialistische tweesplitsing af. Burgers die de straat op gaan voor vrijheid van meningsuiting, democratie en gelijke rechten, komen niet in de oriëntalistische manier van denken en spreken voor. Dit roept tal van vragen op: Wat betekenen de opstanden voor de theorie van het oriëntalisme waar Said (1978, 1997) zoveel invloed op heeft gehad? Wat doen de opstanden met het eeuwenoude beeld van de Oriënt zoals gehanteerd in het Westen? Hebben de opstandelingen tegelijk met hun dictators ook hun gebruikelijke framework: het aloude beeld van Arabieren als extremistisch, gevaarlijk en irrationeel omvergegooid? Door te onderzoeken hoe het fenomeen in dit bijzondere nieuwe tijdperk voorkomt vormt deze thesis een aanvulling op de bestaande theorie. Het kan mogelijk een verschuiving in (neo)oriëntalisme aanduiden: een post-oriëntalistisch discours.

Dat de Arabische lente een omwenteling in discours kan betekenen, is al door enkele

journalisten aangehaald. Jan Eikelboom (2011) beschrijft enkele mogelijke gevolgen van de Arabische lente voor 'het wereldbeeld' van zowel Arabieren als westerlingen. Een Arabische burger vertelt hem: "(...) sinds de Arabische lente zijn veel mensen bij ons ook heel anders tegen jullie aan gaan kijken. Bij ons dachten ze juist dat jullie onze vijand waren. We zien nu dat de mensen hier precies hetzelfde willen als wij: een fatsoenlijk leven in vrijheid" (p.143). Ook ziet Eikelboom een hoopvolle verandering in beeldvorming tijdens een gesprek met Mohamed ElBaradei, een Egyptische oppositieleider. ElBaradei stelde: "Het kan niet anders dat het denken over moslims en de islam zal veranderen (...) dat verhaal van Ayaan Hirsi Ali over dat achterlijke geloof en die achterlijke mensen; dat zal geen stand meer houden" (p.187).

1.6 Maatschappelijke relevantie

Oriëntalisme vormt een beperking in het denken over, en het spreken met moslims en Arabieren. Door het karakter van dit sociaal-culturele fenomeen hebben stereotype denkbeelden de status aangenomen van 'common sense' en is het voor westerse burgers zo goed als onmogelijk van dit kader af te wijken. De Cock (2011) stelt dat de Arabische lente een reflectiemoment is voor westerse burgers: "Voor het Westen is dat op dit moment desoriënterend: we zijn al zoveel jaar als konijnen in de lichtbak van de islam aan het staren, dat het als een verrassing komt dat er ook in de Arabische wereld gewone mensen met gewone verzuchtingen rondlopen" (p.123). Het maatschappelijk doel van deze thesis is dit te benadrukken en de lezer kritische reflectie te bieden op vaste denkpatronen. Dit gebeurt door te laten zien hoe deze zijn verankerd in de ideologie van de westerse cultuur.

Reflectie op vaste denkpatronen is een kenmerk van postkoloniale theorie, waar oriëntalisme onder valt. Pickering (2001, p.158) omschrijft het doel van deze theorie: "Postcolonial theory (...) repays attention because of the way it challenges us to think beyond the binarisms of the fixed identification – of men as opposed to women, say, or of heterosexuality in strict opposition to homosexuality". Deze theorie is in het theoretisch kader verder besproken. Specifiek worden in de veelal vaste denkpatronen van 'westerlingen' in deze thesis onder de aandacht gebracht. Door westerse media te analyseren, worden cultuurgebonden denkpatronen benoemd.

Op deze manier worden vaste patronen van een afstand bekeken en ontstaat er ruimte voor reflectie op deze gebaande paden. Hierbij is het belangrijk te benadrukken dat oriëntalistische denkpatronen niet *fout* zijn, maar wel dat ze *te eenzijdig* zijn, met alle consequenties van dien.

In de huidige westerse ideologie staat de islam sterk onder de aandacht. Onder andere door de terroristische aanslagen van 11 september 2001 zijn vooroordelen moeilijk te voorkomen. Verschillen vormen zo een bron van angst en geweld. Ze belemmeren vooruitgang door middel van dialoog: “the translation of difference into Otherness is a denial of dialogue, interaction and the possibility of change” (Pickering, 2001, p.49). Eveneens stelt Abdel-Samad (2011) dat ‘onze’ grote vrees, de moslimterroristen, een onderdeel is van wat terreur in stand houdt omdat jongeren die moslim zijn zich onbegrepen en onderdrukt voelen.

Terreurgroepen als Al Qaida kunnen daarmee uitgroeien tot een subcultuur die zich gewelddadig verzet tegen ‘het Westen’. Het kritisch beschouwen van een discours waarin ongelijkheid wordt geïmpliceerd, is daarmee ook belangrijk om deuren open te houden en van angst geen werkelijkheid te maken. Tenslotte is een discours niet alleen een manier van spreken: het stuurt volgens Said (1978) handelingen; “the point that I am trying to make here is that the transition from a merely textual apprehension, formulation, or definition of the Orient to putting of all this into practice into the Orient did take place, and that Orientalism had much to do with that – if I may use that word in a literal sense- preposterous transition” (p.96). Het kritisch beschouwen van teksten is daarom ook in bredere maatschappelijke zin relevant.

2. Theoretisch kader

“The greatest enemy of knowledge is not ignorance... it is the illusion of knowledge”

- Stephen Hawking

In 1978 schreef Edward Said *Orientalism: Western Conceptions of the Orient*. In zijn boek omschrijft hij hoe de Oriënt, de Arabische en islamitische cultuur, een plek in de westerse manier van denken en handelen heeft veroverd over een periode van ongeveer 700 jaar. Deze plek is ontstaan door het voortborduren op eenzijdige kennis. Er ontstond een idee van een specifieke cultuur en daarbij een specifiek type mens. Dit idee dringt door in vrijwel alle schrijven en handelen over de Oriënt. De structuren hebben een functie in het opbouwen van de westerse identiteit. Omdat ze in de westerse cultuur zijn ingebed blijven ze bestaan, hoewel ze zich naar de tijdsgeest aanpassen.

Said stelde de islamitische cultuur en Arabieren centraal, door het Westen gekenmerkt door achterlijkheid, vrouwelijkheid als symbool voor passiviteit en zwakte, en irrationaliteit. Ook in deze thesis staat de islam centraal, maar islam is niet de enige Ander die het Westen kent. Japan en China roepen voor westerlingen ook specifieke stereotypische kenmerken en een gevoel van ‘Anderen’ op en vallen onder het begrip oriëntalisme. Maria Todorova (1997) onderzocht stereotypische kenmerken van het Balkangebied in Europa. Deze kenmerken noemt zij Balkanisme. Het Balkangebied vormt binnen Europa een Ander waar een superieure identiteit aan wordt afgemeten en is daarmee, hoewel inhoudelijk verschillend, ook vergelijkbaar met oriëntalisme. Dit theoretisch kader gaat eerst in op de achterliggende aspecten die tot oriëntalisme leiden, zoals *Othering* en *stereotyping*, en werkt toe naar een overzicht van de specifieke kenmerken van oriëntalisme met betrekking tot Arabieren en de islam.

2.1 Een perspectief op de Ander

De sociologische studie naar het fenomeen *Othering* onderzoekt hoe personen en sociale groepen dominantie uitoefenen over Anderen door middel van algemeen geaccepteerde kennis, via waardeoordelen en door sociale afstand (Krumer-Nevo & Sidi, 2012). Deze kennis gaat altijd uit van Ons, Anderen worden door Ons perspectief verklaard. Bhaba (1983) stelt dat het fenomeen

Othering uit gaat van tegenstrijdigheid, omdat uit wordt gegaan van een Ander (essentieel anders dan Wij en onzichtbaar in onze samenleving) terwijl deze tegelijk ook volledig wordt gekend en zichtbaar is; kennis over de onzichtbare Ander is er wel degelijk. Tegenstrijdigheid zorgt ervoor dat deze vorm van kennis blijft bestaan, op deze manier kan de Ander op afstand worden gehouden. Binnen deze kennis, oordelen en afstand maken de personen of sociale groepen gebruik van een hiërarchie; er wordt onderscheid gemaakt tussen inferieur en superieur op basis van afwijkende eigenschappen van de Ander. Het gaat om: “the process of attaching moral codes of inferiority to difference” (Schwalbde et al., 2000 in Krumer-Nevo & Sidi, 2012, p.300). Othering is daarom een proces van het indelen van de wereld in hokjes. Het eigen hokje is superieur en complex en vormt de basis om Anderen in te delen. De hokjes van anderen hebben sterke, simpele contrasten (Vonk, 2002). Dit is in feite een beeldvormingsproces; het werkt binnen een ideologie en met stereotypes.

Beeldvorming construeert en ordent gedachten over een persoon, groep of fenomeen naar een bepaalde richting. Het vormen van een beeld is tegelijk het geven van betekenis. Hoe een beeld ontstaat, is afhankelijk van de cultuur waar de persoon zich in bevindt. In elke cultuur wordt betekenis geproduceerd en geconstrueerd (Hall, 1997). Om die reden kan alles alleen betekenis krijgen binnen een *historische, culturele context*.

Binnen een cultuur heerst weer een specifieke *ideologie*, een manier om de wereld te interpreteren. Een voorbeeld is ‘de westerse’ ideologie waar onder andere vrijheid van meningsuiting, gelijkheid, mannelijkheid en democratie de uitgangspunten vormen. Ook kleinere groepen, zoals een sportclub, hebben een bepaalde ideologie. Een kenmerk van ideologie is dat het door leden van de groep niet opvalt; het is ‘normaal’ en vormt de basis voor zowel individuele als collectieve identiteit. Van Dijk stelt dat elke ideologie, met daarbij de identiteit waar vanuit hun wereld wordt verklaard, een tegenpool nodig heeft, een Ander die *in essentie* negatief verschilt van Ons:

“Ideologies may be seen as the basis of the (positive) *self-image of a group*, organized by fundamental categories such as the desired (valued, preferred) identity, actions, norms and values, resources and relations to other groups. Characteristics of such ideologies is the polarization between (positive) Us (the in-group), and (negative) Them (the out-group).”
(Van Dijk, in Wahl-Jorgensen & Hanitzsch, 2009, p.193, originele italic)

Hall (in Wetherell et al. 2001) analyseert de representatie van, en de fascinatie voor, de Ander, zoals deze in populaire media naar voren komt. Hij stelt dat media-uitingen altijd een 'preferred meaning' hebben, de meest logische en geprefereerde interpretatie van de beoogde doelgroep van het medium. Individuen, groepen of fenomenen die van de doelgroep afwijken, worden vaak in polariserende extremen gerepresenteerd: *stereotypes*. Dit zijn onrealistische, overgesimplificeerde symbolen die een groep mensen met bepaalde karaktereigenschappen representeren. Hierdoor wordt de positie van deze afwijkende ideologie bevestigd. Een klassiek voorbeeld is een 'zwarte' man die in een 'achterstandsbuurt' leeft in plaats van een 'normale goede buurt'. Dit bevestigt het beeld van 'zwarten' die arm zijn en zich niet in de maatschappij kunnen opwerken. Hiermee bieden stereotypes houvast om de wereld te begrijpen. Binnen een stereotype is bijna geen verandering mogelijk omdat ze een 'common sense' status hebben.

Sardar en Van Loon (2000) stellen dat stereotypes gedeeltelijk op werkelijkheid berusten. Ze generaliseren kenmerken van deze werkelijkheid naar een extreme versie hiervan; hiermee wordt het onder controle houden van 'die groep' goedgepraat. Denk bijvoorbeeld aan het stereotype van 'domme, zwakke vrouwen' en 'sterke slimme mannen' als tegenpool. Via dit beeld wordt het idee dat mannen vrouwen onder controle moeten houden gerechtvaardigd. Volgens Pickering (2001) kan stereotypering een positieve connotatie hebben. Bijvoorbeeld 'vrouwen zijn fijngevoeliger'. Het belangrijkste nadeel van stereotype informatie over een Ander, zoals moslims en Arabieren, is de eenzijdigheid ervan. Informatie die niet binnen het beeld past, wordt buiten beschouwing gelaten. Dit eenzijdige beeld 'nestelt' zich in een ideologie, waar deze macht uitoefent door te stellen wat goed of slecht is:

"Ideologies are not just any kind of social believes, but the fundamental, *axiomatic beliefs* underlying the social representations shared by a group, featuring fundamental *norms* and *values* (..) which may be used or abused by each social group to impose, defend or struggle for its own *interest* (..) " (Van Dijk, in Wahl-Jorgensen & Hanitzsch, 2009, p.193, originele italic)

Stereotypes circuleren ook in nieuwsberichtgeving. Zij zorgen er onder andere voor dat het mogelijk is om in kort bestek een gebeurtenis uit te leggen (Sardar en van Loon, 2000).

Nieuwsberichtgeving vormt ook een kader door aan te geven welke onderwerpen belangrijk zijn voor leden van een bepaalde cultuur. De keuze voor de representatie van een bepaalde Ander in

nieuws en entertainment draagt daarom bij aan het vormen van een perspectief op de wereld, op wat Wij belangrijk vinden en waarom. In het kennis nemen van gebeurtenissen binnen een andere cultuur en ideologie zijn media vaak de enige bronnen van informatie. Hoe media buitenlandse gebeurtenissen verklaren draagt in belangrijke mate bij aan de vorming van een beeld en het opbouwen van kennis over de Ander (Brewer et al., 2003).

2.2 Kennis van Ons en de Ander: de rol van discours en framing

Het construeren van een perspectief op de Ander is een individueel en een collectief proces, dat bevestigd en ge(her)produceerd wordt op communicatief niveau. Discours- en framing theorie richten zich op taal en de boodschappen die, bij het gebruik van taal als communicatiemiddel, impliciet en expliciet, wordt overgebracht. De woordkeus, stijl van omschrijvingen en definities over een persoon, groep of fenomeen worden samen een discours genoemd: een manier van spreken en representeren (Hall, 2007). Volgens Krumer-Nevo en Sidi (2012) vormt een discours, de interpretatie hiervan en het handelen daarnaar de basis voor Othering. Discours, volgens Foucault, vormt een kader om naar een bepaald onderwerp te kijken (in Hall, 1997). Hiermee bedoelt Foucault dat het gebruik van een bepaald discours limieten oplegt aan hoe een situatie of fenomeen wordt begrepen. Said refereert in zijn boek (1978) naar Foucault, deze definitie wordt daarom ook in deze thesis gebruikt.

Een frame is onderdeel van een discours, wat verklaart waarom deze termen soms door elkaar worden gebruikt. Een frame is een positie die door middel van het discours wordt ingenomen tegenover een persoon, groep of fenomeen. Het is een gekozen richting in de belichting van bepaalde aspecten van het discours. Gamson en Modigliani definiëren framing als “a central organizing *idea or story line* that provides meaning to an unfolding strip of events” (1987, in Wahl-Jorgensen & Hanitzsch; 2009, p.175, Italics toegevoegd). Zij stellen dat frames kleine theorieën zijn die betekenis geven aan wat er in de wereld gebeurt. Ze omschrijven volgens Entman (1993) wat er wordt gezien als een probleem, hoe hier over wordt nagedacht en wat een juiste oplossing zou zijn voor dat probleem. Frames zijn onlosmakelijk verbonden met

perspectievorming binnen een cultuur en ideologie. De analyse van frames wordt gebruikt om structuren en kenmerken binnen een cultuur te duiden:

“An understanding of society is fundamentally anchored in text (written, spoken, visual) as language is responsible for the construction of meaning and the reproduction of social roles, hierarchies and structures. Discourse is the product of a particular social, cultural and historical context; the analysis of such discourse makes it possible to understand the social structures from which discourse emanates” (Barko, 2007, in Fournaciari, 2011, p.226)

Een kleine indicator, zoals een afbeelding, woord of voorwerp kan, door middel van frames en stereotypes, een schema aan cultuur gebonden interpretaties oproepen. Denk bijvoorbeeld aan een witte tulband op een donkergetint mannenhoofd met baard, een Amerikaanse vlag, een hakenkruis, of de ringen van de Olympische spelen. Media spelen een aanzienlijke rol in het distribueren van frames en zijn een sturende macht in het vergaren van kennis over van Ons en de Ander. Het hoofdstuk Methodologie gaat verder in op frames en de analyse ervan.

2.3 Een perspectief op de Oriënt

Alle bovenstaande culturele en taalkundige fenomenen vormen de basis waar vanuit oriëntalisme mogelijk wordt. Oriëntalisme als kritische theorie valt onder de postkoloniale theorie. Deze theorie onderzoekt onder andere machtsverhoudingen die na de kolonisatieperiode tussen ‘Oost’ en ‘West’ zijn blijven bestaan en heeft als doel deze onder de aandacht te brengen. Oriëntalisme is een Westers discours om de Oriënt te verklaren, te representeren. Daarmee richt de postkolonisatie theorie zich op discoursen uit het verleden: “it’s insights lies in how the past informs the present” (Darian-Smith, 1996, p.292). De theorie, en zo ook deze thesis, maakt bezwaar tegen de hiërarchische relatie. Door deze relatie wordt de Ander buitengesloten in de dominante cultuur: “tries to *pin down* the Other (...) which is *not permitted* in the culture which produces it.” (Pickering, 2001, p.157, toegevoegde Italic). In dit discours wordt dus óver de Ander gesproken en niet mét de Ander.

Het vormen van een westers perspectief op de Oriënt kent een lange en complexe geschiedenis die ontstaan is vóór de kolonisatieperiode in de botsing tussen christelijk Europa en

islamitisch Noord-Afrika en Midden-Oosten. Representaties van de islam dragen nog steeds sporen van de eerste (gewelddadige) kennismaking tussen de islam en het christendom in de 13^e eeuw. Hierbij ontstond een scherpe verdeling tussen West en Oost (Lockman, 2004). Inhoudelijk werd het Oosten en specifiek de islam omschreven als *onontwikkeld, barbarisch, irrationeel, sensueel*. Ben je Arabier, dan kun je alleen leven volgens de irrationele wetten van het geloof. Dit staat lijnrecht tegenover het *ontwikkelde, beschaafde, rationeel denkende, liberale* Westen (Said, 1978).

Oriëntalisme is van oorsprong een term waarmee de westerse studie naar de Arabische cultuur en de islam wordt aangeduid. Onder andere Edward Saids boek *Orientalism* (1978) plaatste deze studies in een kritisch daglicht. Hij stelt dat over-gesimplificeerde discoursen en frames in deze studies een westerse ideologie van *superioriteit* uitbeeldt. Hij stelt dat dit onderscheid is ontstaan door de eeuwenoude en huidige, wetenschappelijke en persoonlijke, westerse studies, die altijd een eenzijdig beeld schetsen van een minderwaardige Oriënt. Imperialisme en kolonisatie vormden de basis voor dit beeld. De accumulatie van deze studies door academici was essentieel voor het ontstaan van de gedachtenstijl. Voornamelijk door Saids boek wordt oriëntalisme nu vooral geassocieerd met negatieve en bevooroordeelde uitingen van het Westen over het Oosten.

Oriëntalisme ontstaat omdat dit een functie heeft. Zowel cultureel, politiek als economisch wordt met het idee van een 'Ander' een eigen identiteit gecreëerd. Positivistische kennis van de Oriënt is daarvoor irrelevant: "Almost from earliest times in Europe the Orient was something more than what was empirically known for it" (Said, 1978, p.55). Said stelt hiermee dat het discours van de Oriënt geen structurele misrepresentatie is, maar dat het wordt gebruikt voor een doel en in een bepaalde historische setting. De Oriënt is hierbij in een seksuele context geplaatst: vrouwelijk, gevaarlijk, dom en ondergeschikt.

Stereotypering van de Oriënt resulteert in een label voor de islam die Wij in het Westen gebruiken voor het verklaren van teksten en beelden van deze religie. Dit is, volgens Said (1997, I), "part fiction, part ideological label, part minimal designation of a religion called Islam". Daarmee is het boven alles een *bepkering* in de gedachtegang over de islam, Arabieren, het 'Oosten'. Hoe meer deze discoursen worden gesteund en hoe minder positivistische kennis wordt vergaard, hoe

dieper en harder de kloof tussen 'Wij' en 'Zij' wordt. Stereotype beelden van islam zijn onder andere de vrouw in boerka, en de gewelddadige man met terroristische aspiraties.

Saids *Orientalism* (1978) kent een "immense theoretical impact" (Darian-Smith, 1996:293), maar de theorie ontving ook veel negatieve reacties. Zo stelt Poole (2002) dat het boek is bekritiseerd op zijn eenzijdigheid. De stellingen die Said inneemt gaan uit van het Westen en een westerse manier van spreken. De Oriënt krijgt zelf geen plek in het boek en daarmee maakt Said zelf gebruik van het fenomeen dat hij bekritiseert. Said ontving ook kritiek op het feit dat hij niet ingaat op de relatie tussen discours en positivistische kennis. Voornamelijk Bernard Lewis (1982, in Poole, 2002) stelt dat Said te stelselmatig kiest voor bepaalde stereotype kenmerken en daardoor sommige feiten ontkent of te beperkt weergeeft als 'slechts een manier van spreken'. Daarmee bekritiseert Lewis Said en stelt dat hij een incompleet en over gesimplificeerd werk heeft geschreven.

Een ander kritisch punt is meer filosofisch van aard. Sayyid (1997, in Poole, 2002, p.30) stelde de vraag: "If Islam is constituted by Orientalism, what happens if Orientalism dissolves?" Sayyid stelt dat oriëntalisme net zo goed een eenzijdige, essentialistische manier van spreken is. Daarbij impliceert hij dat dit discours alles is wat we *kunnen* hebben, omdat er geen waarheid over de islam (of elke andere religie) *is*. Said zou het op dit punt met hem eens zijn en benadrukt in zijn boek (1978) de incompleetheid van zijn eigen analyse en zijn geloof in dat er geen 'waarheid' over de islam bestaat. Dit doet niet af door het feit dat het narratief wat nu 'normaal' is, te eenzijdig is.

2.4 Het verre Oosten

Deze paragraaf omschrijft de context waarin bovengenoemd discours zich ontwikkelde. De kolonisatieperiode door 'het Westen' van gebieden in 'het Oosten' in de 18^e en 19^e eeuw zorgde voor verdieping van het discours. De Fransen en de Engelsen reisden naar het Midden-Oosten en kwamen met de inwoners van oosters gelegen gebieden in contact. Ze bestudeerden het gedrag van Arabieren en schreven er talloze boeken over. Hiermee plaatsten zij de Oriënt in een positie van object, van een menselijk import product. Said noemt dit "second order-Darwinism", dat ook werd toegepast op zwarten, vrouwen en joden (1978, p.207). Amerika nam deze houding van

Europa over, in het bijzonder na de Tweede Wereldoorlog. Moderniteit was daarbij het speerpunt: 'Wij' lopen voorop, 'Zij' blijven hangen in hun ontwikkeling. Diversiteit van de Arabische cultuur en de islam binnen de 22 islamitische landen werd daarbij niet erkend (Said, 1978). Er ontstond een beeld van deze Ander als een inferieure, barbarische, andere wereld die moest worden geholpen en getemd door het beschaafde Westen. Dit werd de 'last van de blanke man'.

Toen bleek dat Arabieren zich niet wilden onderwerpen aan het Westen en zelfs hun ideologie bleven prediken, ontstond een gevoel van dreiging. De westerse principes waar de islam onder andere tegenin gaat is de individualistische en materialistische cultuur, scheiding tussen religie en politiek, overige westerse vormen van moderniteit en seculier nationalisme. Vanuit het perspectief dat de mensen in het Oosten irrationeel, dom, barbarisch zijn, is het niet gewenst dat deze mensen meer te zeggen krijgen, een andere mening inbrengen, of zelfs ook een plek op het wereldtoneel krijgen.

Said maakt in deze representaties onderscheid tussen *latent* (onmerkbaar) en *manifest* (duidelijk merkbaar) oriëntalisme. Het latente is het moreel neutrale en objectief valide onderscheid tussen oost en west. Dit onderscheid is zeer moeilijk te weerleggen, omdat het erg diep in de westerse ideologie is ingebed. Het manifeste oriëntalisme verandert met de context van het tijdperk mee. Het onderscheid tussen deze twee is meegenomen in de analyse.

2.5 Het Oosten dichterbij

Een grote aanpassing in het manifest oriëntalisme ontstond toen het Oosten 'dichterbij' kwam in de perceptie van het Westen en daarmee een duidelijk voelbare 'bedreiging' vormde in de jaren daarna. De Oriënt weigerde zich niet alleen te onderwerpen aan het Westen, maar boycotte in de jaren '70 ook nog de toevoer van olie naar de VS, waardoor een oliecrisis ontstond. Ook weigerden veel islamitische landen Israël te erkennen. De islam als *gevaar* ontwikkelde zich verder, omdat de islam zich meer tegen de westerse vorm van moderniteit verzette (Said, 1978). Daar kwam de oprichting van de islamitische staat Iran door middel van een revolutie bij. Deze revolutie, geleid door Ayatollah Khomeini, impliceerde voor het Westen dat Arabieren hun geloof vóór alles plaatsen en dat ze fundamenteel tegen het Westen zijn. Dit was de eerste keer dat de islam echt

de huiskamer van westerse burgers binnenviel via de televisie en dat kennis werd gemaakt met een religie waar bijna geen burger nog iets van wist. Het kader om de islam te verklaren was echter al bepaald. Amerikaanse (maar ook Nederlandse) burgers voelden de islamitische dreiging direct aan de benzinepomp (Esposito, 1985). Een persoonlijk gezicht kreeg de islam niet op het televisiescherm, wat kenmerkend is voor de 'out-group' (Vonk, 2002). Volgens Said (1978) gingen nieuwsberichten over deze gebeurtenissen over grote aantallen mensen die irrationele gebaren toonden. Persoonlijke karakters, ervaringen, werden vaak buiten beschouwing gelaten waardoor generalisaties in stand werden gehouden, en bestaande 'kennis' werd opgehaald.

Met de theorie van Said (1978; 1997) en Sardar (1999) als basis stelt Poole (2002) dat na deze gebeurtenissen en na de officiële onafhankelijkheid van de Oosterse landen stereotypische kenmerken zich ontwikkelden naar een nieuwe vorm. Volgens haar zijn globalisering en de opkomst van nieuwe media belangrijke contextuele aspecten voor deze vorm van oriëntalisme, omdat ideeën en beelden zo verspreid worden. Globalisering zorgde ervoor dat het aangepaste discours door een toename aan informatie intensiever werd geconsumeerd in het Westen. Hiermee komt 'de (Arabische) wereld' nog dichterbij, de Oriënt wordt zichtbaarder.

Sardar (1999) stelt dat het dichterbij komen van de Arabische wereld niet alleen een bedreiging vormt voor het Westen zelf, maar ook voor de positie van het Westen in de wereld. Inhoudelijk wordt de Oriënt nu niet alleen omschreven als dom en irrationeel, maar ook als geradicaliseerd, een plek vol terroristische gevaren, die het Westen wil overnemen. De Oriënt neemt vanaf de jaren '70 en '80 een duidelijke plek in binnen de westerse ideologie; de Oriënt werd een, aan het Westen tegengestelde ideologie waar je als westerling rekening mee moet houden. Van Dijk omschrijft deze opkomst van de islam op het westerse toneel:

"Whereas communism and anticommunism defined the ideologies of the Cold War, and the media has to confront the new ideologies, namely those of feminism, antiracism and pacifism, the last decade has seen the substitution of anticommunism by a compound mixture of antiterrorism and anti-Islamism, with a continuing undercurrent of old anti-Arab racism." (Van Dijk, in Wahl-Jorgensen & Hanitzsch, 2009, p.197)

De periode van president Bush II vormt het meest de relatie tussen Oost en West het recente tijdperk. De aanslagen van 11 september 2001 in Amerika zorgden voor een toegenomen en

directe noodzaak voor Amerika om zich te 'verdedigen'. De implicaties van de angst die na de aanslagen ontstond, waren groot. Ook in het Midden-Oosten zelf, waar interventies volgden ('the war on terror') en banden met dictators werden aangehaald, ten behoeve van het indammen van islamitische terreur. Dit zorgde voor een ongeloofwaardige reputatie van het Westen, die van westerse waarden afweek (zoals stimuleren van democratie) ter voorkoming van verdere aanvallen: "The country was seen to cast aside her values in fear of further attacks" (Sky, 2011, p.24). Het label 'objectieve kennis' wordt door toenemend gebruik van statistieken gemakkelijker weggegeven en 'de waarheid' werd stilliger benoemd. Het gebruik van statistieken verdiepte de kloof tussen 'de Oriënt' en daadwerkelijke personen, omdat menselijke kenmerken nog minder naar voren kwamen. Bovendien beïnvloedt dit de beeldvorming door 'het gevaar' geen identiteit te geven (Said, 1978, 1997). Het resultaat is dat er over moslims en Arabieren wordt gesproken, zoals nooit meer over zwarten of Joden mag worden gesproken. De 'nieuwe' manier van spreken wordt neo-oriëntalisme genoemd. Neo-oriëntalisme gaat uit van een onderscheid tussen Oost als een bedreiging en West als verdedigend.

Met de Arabische lente, de vreedzame burgeropstanden voor democratie, ontstaat er mogelijkheid tot ruimte voor een nieuwe, bredere manier waarin over de Arabier wordt gesproken. Na de terroristen die in de aandacht stonden na de aanslagen in New York en Washington zijn het nu de burgers van Arabische landen die de aandacht trekken en oproepen tot de invoering van democratie. Binnen het (neo)oriëntalistische discours kan gebruik worden gemaakt van meta-oriëntalisme, het expliciet bekritisieren van de machtsrelatie tussen West en Oost. Ook is een post-oriëntalistische invulling van het discours mogelijk. Hierbij worden de stereotypische kenmerken van de Oriënt tegengesproken. Onderstaande tabel geeft inhoudelijk invulling aan het idee van een scheidingslijn tussen West en Oost, vanaf de 18^e en 19^e eeuw. Bij de omschrijving van de frames van Kumar (2010) in de methode worden deze aangevuld met de kenmerken van Oost en West in het president Bush II tijdperk. In de conclusie wordt er onderaan deze tabel een inhoudelijke omschrijving van Oost en West weergegeven, ten tijde van de Arabische lente.

Tijdperk	Kenmerken Oost	Kenmerken West
18 ^e en 19 ^e eeuw (kolonisatie en dekolonisatie, OPEC, Arab- Israëli conflict)	Primitief Dom Barbaars Vrouwelijk (zwak)	Ontwikkeld Intellectueel Beschaafd Mannelijk (sterk)

Tabel 1. Kennismaking met het Oosten

2.7 Samenvatting

Een perspectief op de Ander is een ideologisch en cultureel fenomeen, die in elke (sub)cultuur voorkomt. De Ander wordt gebruikt om een negatief contrast te vormen voor eigen, als positieve gedefinieerde identiteit. De Ander wordt bijna uitsluitend via dit beperkte negatieve contrast verklaard. Dit proces, Othering genoemd, vindt plaats door middel van een manier van spreken, een discours. Het systematisch kiezen van een bepaald perspectief, met bijbehorend idee en narratief, wordt framing genoemd. Door middel van stereotyperingen binnen frames wordt een beeld van de Ander gevormd. Oriëntalisme is de specifiek westerse manier van Othering over het Oosten. Islam en Arabieren nemen daarin van oudsher een bijzondere plek in. Edward Saïd's boek *Orientalism* (1978) staat in deze thesis centraal. Aan de hand van dit boek en verdere theorie wordt gekeken hoe de in dit hoofdstuk omschreven kenmerken van de Oriënt zich verhouden tot westerse berichtgeving over de Arabische lente.

Het onderzoek richt zich op de in het theoretisch kader omschreven beperkingen binnen de westerse cultuur om de Oriënt te definiëren. De beperkingen zitten erg diep (latent oriëntalisme). De verwachting is dan ook niet dat in het idee van een essentieel Andere Wereld verandering zit. In het oppervlakkige en flexibele idee van de Ander (manifest oriëntalisme) zijn naar verwachting wel aanpassingen mogelijk. Representaties van Westerse media over de Arabische lente kan door de kenmerken van deze opstanden een tegenlicht werpen op manifest oriëntalistische kenmerken van de islam en Arabieren en zo een kant belichten, die Wij normaal niet zien. Uiteindelijk kan dit leiden tot het vervagen van grenzen tussen Wij en Zij.

3. Methode

“of public affairs, each of us sees very little, and they remain dull and unappetizing, until somebody, with the makings of an artist, has translated them into a moving picture” (Lippmann, 1922, in Wahl-Jorgensen & Hanitzsch, 2009, p.179)

Het theoretische kader stelt dat oriëntalisme beperkt is gebaseerd op realiteit en sterker op beeldvorming. Deze vorm van Othering wordt daarom gezocht in stijl, discours, setting, verhalen, historische en sociale omstandigheden en niet in de vraag of dit overeenkomt met de werkelijkheid (Said, 1978). Het concept van framing en discours staat daarom in dit onderzoek centraal. Om te onderzoeken *hoe* een beeld wordt gevormd over de Arabische Lente en hoe dat beeld zich verhoudt tot (neo)oriëntalisme, wordt gebruik gemaakt van kwalitatieve frame analyse van drie westerse kwaliteitsbladen: de *New York Times* (NYT), *The Guardian* (Guardian) en het *NRC Handelsblad* (NRC). De perioden die daarbij zijn geselecteerd zijn die vlak na het omverwerpen van president Zine El Abedine Ben Ali in Tunesië en van president Hosni Mubarak in Egypte.

3.1 Framing als onderzoeksmethode

Theoretisch worden frames omschreven als een positie die met een manier van spreken wordt aangenomen ten opzicht van een persoon, groep of fenomeen. Frame-analyse als onderzoeksmethode onderzoekt specifieke woorden en zinsopbouw die als ‘bouwstenen’ een frame vormen (Entman, 1993 in Wahl-Jorgensen & Hanitzsch, 2009). De analist reconstrueert frames door teksten grondig te lezen en patronen uit een tekst af te leiden. Frame-analyse heeft als doel de (vaak verscholen) ideologische boodschap in een tekst te achterhalen: “Analysis of frames illuminates the precise way in which influence over a human consciousness is exerted by the transfer (or communication) of information from one location-such as a speech, utterance, news report, or novel-to that consciousness” (Entman, 1993, p. 51-52). Daarmee benadrukt Entman de functie van framing in het dagelijks leven en de invloed die van frames uit gaan. Hij stelt dat door het analyseren van frames inzicht ontstaat in de opbouw van een ideologie. Dit is mogelijk doordat een manier van spreken wordt ontleed en van een grotere afstand wordt geanalyseerd.

Het onderdeel van het proces van framing dat in deze thesis wordt geanalyseerd is *frame-building*: hoe frames in media voorkomen (de Vreese, 2003, 2005). Analyse van media in dit onderzoek zegt niets over hoe frames ontstaan bij journalisten. Ook zegt onderzoek naar frame-building niets over het effect van frames op de lezers van de artikelen. Deze worden altijd verschillend geïnterpreteerd door individuen tijdens het lezen en verwerken van de tekst. Dit wordt *frame setting* genoemd. Antwoord op hoe een frame ontstaat bij het schrijven van een tekst en hoe dit wordt geïnterpreteerd door individuen vraagt om een andere studie.

Framing als onderzoeksmethode kent globaal drie benaderingen. Allereerst de *cognitieve benadering*, waarbij de nadruk ligt op de ontvangers van een boodschap en hoe die met een boodschap omgaan. Dit zijn de effecten van frame-setting, zoals zojuist besproken. Ten tweede is er de *constructivistische benadering* van frames, die de nadruk legt op de mening van individuen en de psychologische invloed van socialisatieprocessen op het vormen van frames. Deze benadering gaat daarmee uit van scala aan psychologische interpretatie mogelijkheden van één frame. De derde benadering is de *kritische benadering*, en richt zich op machtsrelaties door middel van taal. Hierbij worden media bekritiseerd op de voordelen die de elite, de journalisten en andere 'makers' van frames, ervaren bij het circuleren van deze frames, omdat dit uitmondt uit in ongelijkheid. (D' Angelo, 2002, in de Vreese, 1993).

Oriëntalisme en postkoloniale theorie zijn zowel een kritische benadering als een constructivistische benadering. Dit betekent dat deze analyse uit gaat van meerdere interpretatiemogelijkheden van één frame. 'De waarheid' bestaat niet omdat waarheid meestal gebaseerd is op consensus. Het vormen van consensus is een dynamisch en dus instabiel proces. Toch bekijkt oriëntalisme als verklarende manier van spreken een bepaalde realiteit. De kritische/constructivistische benadering van oriëntalisme relateert zich aan framing door de definitie van Said. Dit is volgens hem: "a heterogeneous, dynamic and complex human reality from an uncritically essentialist standpoint" (Said, 1978, p.333).

3.2 Uitvoering van de analyse

De analyse bestaat uit twee delen. Het eerste deel is een toetsing op de aanwezigheid van de vijf (neo)oriëntalistische frames die Kumar (2010) omschrijft, in de berichtgeving van de *New York Times*, *the Guardian* en *het NRC Handelsblad*. Hierbij wordt onderzocht of (neo)oriëntalistische frames die zijn gebruikt in het tijdperk hiervóór (van president Bush II) in de berichtgeving van de Arabische lente terugkomen en op welke manier. Ook wordt onderzocht of er andere oriëntalistische frames voorkomen. Na deze toetsende analyse wordt bekeken welke issue-specifieke frames in de verklaring van de Arabische lente naar voren komen en hoe deze zich verhouden tot (neo)oriëntalisme. Praktisch lopen de toetsende en issue-specifieke analyse door elkaar.

Om een afbakening te vinden tussen het *wel of niet voorkomen* van oriëntalisme en de *hoe* van oriëntalisme is onderscheid gemaakt tussen een (neo)oriëntalistisch discours, ofwel impliciete kenmerken binnen stereotype beeldvorming, en een meta- en post-oriëntalistisch discours. Bij meta-oriëntalisme worden machtsverhoudingen expliciet besproken. Uit de te tekst blijkt uitgesproken reflectie op 'common sense' aanduidingen. Bijvoorbeeld op het idee dat het Westen altijd democratie verspreidt, en dat Islam slechts overweg kan met terrorisme en geweld. Binnen een post-oriëntalistisch worden de karakteristieke kenmerken impliciet ontkracht en wordt het contrast tussen 'deze Arabieren' en 'stereotypische Arabieren' duidelijk.

3.3 Toetsende analyse: (neo)oriëntalistische frames

Om te analyseren of de frames tijdens de Arabische lente worden gebruikt nog dezelfde kenmerken vertonen van het president Bush II tijdperk, is gebruik gemaakt van de theorie van Kumar (2010). Hij omschrijft stereotypische kenmerken die een beeld vormen van de Arabische Ander. Naar zijn omschrijvingen wordt de tekst in de eerste deelvraag afgezet. De inhoudelijke, (neo)oriëntalistische frames die hij omschrijft aan de hand van een analyse van politieke stukken zijn: 'Islam is a monolithic religion', 'Islam is a uniquely sexist religion', 'The Muslim mind is incapable of rationality and science', 'Islam is inherently violent' en 'The West spreads democracy, whereas Islam spawns terrorism'. Uit deze frames blijkt een bedreiging voor het Westen. In het

hoofdstuk 'resultaten' zijn deze frames dieper omschreven en is weergegeven of en hoe dit frame in de kranten wordt gebruikt. Oriëntalisme is breder dan alleen deze frames, maar ze vormen een concrete basis om berichtgeving tijdens het Arabische lente 'tijdperk' te vergelijken. Overige oriëntalistische frames zijn aan het einde van de toetsende analyse weergegeven. Onderstaande tabel omschrijft de kenmerken van Oost en West in de neo- oriëntalistische periode aan de hand van de theorie van Kumar (2010).

Tijdperk	Kenmerken Oost	Kenmerken West
18 ^e en 19 ^e eeuw (kolonisatie en dekolonisatie, OPEC, Arab- Israëli conflict)	Primitief Dom Barbaars Vrouwelijk (zwak)	Ontwikkeld Intellectueel Beschaafd Mannelijk (sterk)
21 ^e eeuw (11 september 2001, voornamelijk)	Monolithisch (islam) Gewelddadig (islam) Despotisch Irrationeel (islam) Seksistisch (islam)	Divers Vredelievend Democratisch Rationeel Gelijkwaardigheid

Tabel 2. Verdieping van stereotypen; de opkomst van (neo)oriëntalisme.

3.4 Issue-specifieke analyse

Het tweede deel van de analyse is inductief. Dit deel analyseert welke frames er specifiek in de artikelen van de Arabische lente voorkomen. Deze analyse heeft als doel een completer beeld te geven van de frames die gebruikt worden om de Arabische lente te verklaren, en de verhouding van de representatie van de gebeurtenissen tot (neo)oriëntalisme aan te geven. Voor de inductieve analyse is het artikel van Van Gorp (2007) en Van Gorp en Van der Goot (2009) als uitgangspunt genomen. Zij baseren hun kwalitatief-interpreterende analyse op drie stappen.

De eerste stap is open coderen. Bij deze stap wordt een lijst van elementen gemaakt die

bijdragen aan het vormen van een frame: *framing devices*. Dit zijn elementen in een tekst die boodschappen bevatten, zoals metaforen, stereotypes, bijvoeglijk naamwoorden, vaak aangehaalde begrippen, de aanwezigheid/afwezigheid van sleutelwoorden, beeldende zinnen en zinnen die beoordelen (Entman, 1993). Deze framing devices zijn volgens De Vreese (2003) essentieel verschillend van de harde feiten. Harde feiten geven geen 'kleur' en betekenis aan een gebeurtenis, framing devices doen dat wel.

In de tweede stap worden *patronen* omschreven die refereren aan bepaalde thema's: axiaal coderen. Dit leidt tot de derde stap, waarbij frame matrixen zijn opgezet. Hierbij is omschreven welk impliciet, overkoepelend idee de uitingen tot een geheel maakt. Specifieke, inhoudelijke kenmerken van de frames zijn verwerkt in een tabel en vervolgens in een codeboek (zie bijlage). Het codeboek maakt beoordeling van een tekst op de aanwezigheid van de frames en een validiteitstest mogelijk. Het resultaat is een frame package, een verzameling van frames die horen bij bepaalde framing devices. Entman (1993) geeft een aantal richtlijnen om een frame te bepalen; *reasoning devices*, welke Van Gorp en van der Goot (2009) hebben overgenomen. Reasoning devices beredeneren problemen, leggen verband daartussen en beoordelen de moraliteit van een 'issue' of leggen een oplossing voor. Alle resultaten zijn uiteindelijk volgens het model van Van Gorp en van der Goot (2009) weergegeven.

3.5 Selectie analyse materiaal

De drie westerse kranten zijn onderzocht vanwege hun functie in het verklaren van buitenlandse gebeurtenissen. Per krant zijn 50 artikelen uit de sectie 'buitenland', 'voorpagina' en 'opinie & debat' in *het NRC Handelsblad* en 'Foreign desk / editorial desk', 'front page' of 'home page', in de *New York Times* en *The Guardian* geselecteerd. De secties zijn gekozen vanwege hun informatieve karakter. De gebruikte zoektermen in het programma LexisNexis *Academic* zijn:

(moslim OR islam OR West) AND (Egypte OR Tunesië) (NRC)

(muslim OR islam OR West) AND (Egypt OR Tunis*) (NYT en Guardian)

De geselecteerde artikelen gaan inhoudelijk over de opstanden en verhoudingen tussen Oost en West, omdat dit relateert aan (neo)oriëntalisme. Puur economische, sociale media of anderzijds gerelateerde artikelen zijn buiten beschouwing gelaten. De eerste dictator die werd afgezet, na minder dan een maand van protest, was Ben Ali in Tunesië op 14 januari 2011. De eerste 25 artikelen vanaf die datum zijn op basis van bovengenoemde kenmerken geselecteerd. Egypte volgde relatief snel, Egyptenaren dwongen Mubarak op 11 februari 2011 op te stappen. De eerste 25 artikelen in de drie kranten na deze datum zijn daarom geselecteerd als tweede case in de analyse.

3.6 Validiteit

Het kwalitatieve en gedeeltelijk inductieve karakter bemoeilijkt de betrouwbaarheid en repliceerbaarheid van de analyse. Om de validiteit van het onderzoek te waarborgen is een sterke relatie tussen vraagstelling, theorie, onderzoeksmateriaal, onderbouwing en operationele uitwerking noodzakelijk. Door dichtbij eerder onderzoek te blijven, wordt de analyse in voorgaande theorie van Kumar (2010), Said (1978, 1997), Poole (2002) en Sardar (1999) ingebed. De frames moeten daarbij, volgens Capella & Jamieson (1997, in de Vreese, 2003), identificeerbare karakteristieken hebben, ze moeten vaker dan eens worden gevonden en ze moeten onderscheidbaar zijn van andere frames. Of dit het geval is, zo stellen Capella & Jamieson, moet een tweede analist controleren. Deze validiteitscontrole heet intercodeur overeenkomst en is volgens Lombard et al. (2002) de enige manier om valide inhoudsanalyses uit te voeren.

Lombard et al. (2002) omschrijven de intercodeur overeenkomst als een meting tot in welke mate onafhankelijke onderzoekers gelijkwaardige keuzes maken in codering en evaluatie van karakteristieken in een bericht. Dit is mogelijk door een codeboek. Het opstellen van dit codeboek is gedaan op basis van de methode van Semetko en Valkenburg (2006). Aan de, in de analyse gebruikte kenmerken zijn vragen gebonden, die tot identificatie van frames leiden. Zij onderscheiden vijf maatschappelijke frames, die worden geïdentificeerd door middel van aan deze frames gebonden vragen die met ja(1) of nee (0) worden beantwoord. Alleen het concept om frames te herleiden is overgenomen van Semetko en Valkenburg. Hun frames zijn niet gebruikt in

deze analyse.

In deze thesis heeft een tweede codeur 10% a-select gekozen artikelen na de analyse gelezen. De tweede codeur beantwoordt, onafhankelijk en onder dezelfde omstandigheden, de vragen die horen bij de frames per artikel met 'ja(1)' of 'nee(0)'. Aan de hand van Cohen's Kappa is de mate van overeenkomst gecontroleerd. Het resultaat van deze index is meer solide dan het berekenen van het percentage overeenkomst omdat het de kans op toevallige overeenkomst meeneemt (Lombard et al., 2002). De artikelen voor deze test zijn aselect getrokken via het programma Excel. Per frame is in het volgende hoofdstuk 'Resultaten' aangegeven wat de Cohen's Kappa is, en of de lezing van het frame eenduidig plaats vond. Alle artikelen hebben een nummer gekregen (1 tot en met 50), Onderstaande artikelen binnen de selectie die hiervoor is aangegeven, zijn gebruikt voor de test.

NYT	GUAR	NRC
31	36	35
3	14	7
33	34	22
23	35	13
5	45	30

---

4. Resultaten

De resultaten van het onderzoek zijn in dit hoofdstuk weergegeven. Het doel hiervan is een brug te vormen tussen wat er bekend is over de inhoudelijke kenmerken van het fenomeen oriëntalisme en de huidige context van de Arabische lente. De resultaten zijn verdeeld in drie deelvragen. In de toetsende analyse is de verhouding tussen beeldvorming over de Arabische lente en specifieke (neo)oriëntalistische frames van Kumar (2010) per krant in kaart gebracht. Door de resultaten per krant te omschrijven geeft inzicht in kleine verschillen. De verschillen zijn aan het eind van de resultaten samengevat.

Zowel de Arabische lente als het fenomeen oriëntalisme zijn complex. Een tekstelement kan meerdere frames bevatten. Quotes zijn geselecteerd om de resultaten te verduidelijken. Onder aan de toetsende analyse is de Cohen's Kappa aangegeven. In de issue-specifieke is de Kappa per frame weergegeven. De overkoepelende frames zijn aan het einde van dit hoofdstuk weergegeven in een tabel en geven de resultaten van de analyse weer.

De aanwezigheid van de frames, 'Islam is a monolithic religion', 'Islam is a uniquely sexist religion', 'The Muslim mind is incapable of rationality and science', 'Islam is inherently violent' en 'The West spreads democracy, whereas Islam spawns terrorism', is bij de eerste deelvraag getoetst. In alle frames is de scheidslijn tussen de islam en Arabieren soms lastig te bepalen. De frames van Kumar (2010) worden daarom soms breder getrokken van de islam naar Arabieren.

De (neo)oriëntalistische frames die tijdens de Arabische lente door de kwaliteitskranten zijn gebruikt, maar los staan van de theorie van Kumar (2010), zijn in de tweede deelvraag omschreven. De derde deelvraag gaat in op de overige, niet intrinsiek oriëntalistische frames die in de berichtgeving naar voren komen en onderzoekt hoe deze frames zich verhouden tot oriëntalisme. Dit is het issue-specifieke deel van de analyse.

4.1 Toetsende Analyse

In deze paragraaf zijn enkele eerste aandachtspunten besproken. In het vervolg van paragraaf 4.1. wordt dieper ingegaan op de resultaten. Eén van de (neo)oriëntalistische frames valt het meeste op bij alle kranten: 'The West spreads democracy whereas Islam spawns terrorism'. Het idee dat

het Westen democratie verspreidt wordt in alle kranten aangehaald, en dan voornamelijk op een post-oriëntalistische manier. Dat wil zeggen, dat het voornamelijk wordt tegengesproken. Diversiteit wordt binnen islam echter ontkend, in de beeldvorming van de Arabische lente bestaan moslims er slechts als extremistisch of gematigd. Deze eenzijdigheid vormt de basis voor het beeld van een out-group en daarmee voor andere stereotypische kenmerken.

Een belangrijk verschil tussen de kranten is de hoeveelheid tekst die er aan de gebeurtenissen wordt besteed. Het is duidelijk dat de Amerikaanse belangen vanaf de Tweede Wereldoorlog en de aanslagen van 11 september 2001 groot zijn, zoals Said (1978) al stelde. De *New York Times* schrijft beduidend uitgebreidere analyses en langere artikelen (totaal 107.816 woorden verspreid over 50 artikelen) dan *het NRC Handelsblad* (totaal 56,136 woorden verspreid over 50 artikelen) en *The Guardian* (totaal 49.259 woorden verspreid over 50 artikelen). De islam, en de rol hiervan in de opstanden en het leiderschap wordt in alle kranten aangehaald, hoewel de protesten geen religieuze inslag hadden. Dit is gedeeltelijk te verklaren door de zoektermen, maar toch opvallend. Een eerste reflectie is dus dat de relatie tussen het Midden-Oosten en religie een 'logische' relatie is, zoals het *NRC Handelsblad* ook reflecteert door middel van een meta-oriëntalistisch discours:

“(...) het is wrang dat daar telkens weer het doembeeld van een machtsgreep van islamitische fundamentalisten opduikt. Want als de opstanden in Egypte en Tunesië iets gemeen hadden, dan was het wel het totaal ontbreken van elke religieuze connotatie” NRC, 5 maart, 2011

4.1.1 Deelvraag 1

Hoe verhoudt de representatie van de Arabische lente in de kwaliteitskranten de New York Times, The Guardian en het NRC Handelsblad zich tot elke van de door Kumar (2010) omschreven frames?

Bij deze deelvraag is per frame een omschreven of en op welke manier de westerse kwaliteitskranten gebruik maken van dit frame.

4.1.1.1 Islam is a monolithic religion

Het eerste frame, 'Islam is a monolithic religion', is een bouwsteen voor alle andere (neo)oriëntalistische frames. Bij het gebruik van dit frame, dat 1/7 deel van de wereldbevolking reduceert tot één homogeen type mens, wordt stereotypering mogelijk. Diversiteit wordt met het gebruik van dit frame ontkend. Islam is niet het enige geloof dat zich richt op één god, maar in het Othering proces van de islam is dit symbool gaan staan voor een homogeen, onveranderlijk, monotheïstische islam. Het diverse, complexe, dynamische Westen staat daar tegenover. Op deze manier worden vooroordelen en stereotypes opgebouwd en versterkt over 'een essentie' van islam en moslims (Kumar, 2010). Dit resulteert in de definitie van Arabische landen als de Arabische wereld, zijnde een andere planeet. Daarom is de vraag gesteld:

Hoe verhoudt representatie van de Arabische lente in de *New York Times*, *The Guardian* en het *NRC Handelsblad* zich tot het (neo)oriëntalistische: 'Islam is a monolithic religion' frame?

De *New York Times* duidt moslims als matig of extreem. Het tegenspreken van de veronderstelling dat in de islamitische wereld één type mens voorkomt, komt dan ook niet in de tekst voor. De splitsing verhoudt zich tot het 'Islam is a monolithic frame' door onderscheid te maken tussen de goede onderdrukte en de slechte machtsbeluste moslims. Er is geen verbreding binnen typen islamieten, alleen een onderscheid tussen de mate waarin iemand islamitisch is. Onderstaande quote illustreert dit:

"'A new beginning' is what President Obama sought when he came to Cairo in June 2009. That is impossible with the old *extremist-breeding*, modernity-denying Arab order." (italic toegevoegd) NYT, February 4, 2011

The Guardian maakt eenzelfde onderscheid tussen moslimextremisten en gematigde moslims. In dit narratief zijn moslimextremisten een dreigend zoethoudertje van dictators om het Westen niet te laten zeuren over hun mensenrechtenbeleid. *The Guardian* toont daarmee ook reflectie (meta-oriëntalisme) ten opzichte van het Westen, dat zo dom was om in het idee van moslimextremisten te blijven geloven. Gematigde ('goede') islam is wat door de angst van het Westen door dictators

is onderdrukt en ontkend. In onderstaande quote wordt aan president Mubarak gerefereerd, terwijl het (neo)oriëntalistische beeld van eenzelfde islam wordt gereproduceerd:

“Leading a secular, pro-western regime, he demonized the Americans.” Guardian, February 12, 2011
even moderate Islamist parties and made of the Muslim brotherhood a bogeyman with which to scare

Het NRC Handelsblad gaat van dezelfde notie uit, dat het Midden-Oosten een andere wereld is en dat moslims er in twee soorten zijn: gematigd en redelijk aangepast, of radicaal en onaangepast. Binnen het NRC komen net als bij de Engelstalige kranten zowel (neo)oriëntalistische kenmerken als post-oriëntalistische kenmerken voor, die diversiteit binnen islam bespreken. Vanuit het idee dat alle moslims hetzelfde zijn en dat het moslim-zijn een extreme of een gematigde vorm kan aannemen, ontstaat bedreiging.

“Dat Al-Qaeda bij de opstand is betrokken, is misschien wat overdreven, maar het is waarschijnlijk dat de minder extremistische moslimbroeders een rol spelen.” NRC, 8 maart, 2011

“Bij elkaar [maatregelen PVV] zou het weer een averechts effect hebben, de zich aanpassende moslims weer doen radicaliseren, enz.” NRC, 9 februari, 2011

Slechts één keer wordt, door een geïnterviewde Moslimbroeder, een post-oriëntalistisch geluid geuit, waardoor binnen het frame een contra-discours ontstaat.

“Er is niet zoiets als een islamitische beweging, zij is even divers als de linker- of rechterzijde.” NRC, 7 maart, 2011

Concluderende schetsen de drie kwaliteitskranten voornamelijk een beeld van eenzelfde islam. Diversiteit tussen islam bestaat uit extremistische of gematigde aanhangers van deze religie. Dit duidt, behalve op een eenzijdige basis, ook op een negatieve basis van waaruit moslims worden verklaard. Matigen is namelijk iets wat je doet met een slechte gewoonte. Omdat de ontkenning van diversiteit de basis vormt voor de andere stereotypische frames die Kumar (2010) omschrijft, is dit een belangrijke conclusie.

4.1.1.2 Islam is a uniquely sexist religion

Het tweede frame dat Kumar omschrijft is: 'Islam is a uniquely sexist religion'. Dit frame gaat uit van een onderdrukkend, vrouwen minachtend Oosten versus het liberale, vrouwen respecterende Westen. In het Westen is iedereen gelijkwaardig en heeft gelijke kansen. In het kolonisatietijdperk was de aandacht vooral gericht op de sensuele Arabische vrouw en op de mannelijke dominantie; vanaf ongeveer 1900 wordt de associatie vooral gelegd met onderdrukte vrouwen.

De aanname dat Islam extreem gericht is op seks omvat volgens Said (1978) echter meer dan alleen de onderdrukking of uitbuiting van vrouwen. Het heeft ook te maken met de positie van het Westen ten opzichte van het Oosten. Het Oosten zou seksueel achtergebleven zijn (ze komen niet verder dan het voorspel) waar het Westen altijd op haar hoogtepunt is. Het geeft de mate van succes aan, de capaciteit te bereiken wat je wilt en handelingen goed uit te voeren. Kumar (2010) beperkt dit frame echter tot de aanname dat de islam seksistisch is, omdat islamitische mannen vrouwen zouden onderdrukken. Vrijwel elk geloof maakt een onderscheid tussen man en vrouw ten voordele van de man, maar vanuit een (neo)oriëntalistische frame is de islam hier 'uniek' op gericht (Kumar, 2010). Een voorbeeld van dit frame is de focus in het Westen op hoofddoekjes en boerka's. Daarom is de vraag gesteld:

Hoe verhoudt representatie van de Arabische lente in de kwaliteitskranten de *New York Times*, *The Guardian* en het *NRC Handelsblad* zich tot het (neo)oriëntalistische: 'Islam is a uniquely sexist religion' frame?

De focus op vrouwenrechten en kleding van de moslima is weinig relevant voor deze revoluties. Het uniek seksistische frame laat zich zelden zien in de *New York Times*. Bij het omschrijven van de protestbeweging op straat wordt een enkele keer dit frame aangehaald. Binnen het frame wordt het post-oriëntalistisch discours gebruikt dat het beeld schetst van geëmancipeerde vrouwen, die tegen alle stereotypen in, heel goed voor zichzelf opkomen en zich uitspreken over hun religie. De *New York Times* verhoudt zich heel beperkt tot het uniek seksistische frame en onderstaande quote was een van de weinige verwijzingen naar een seksistisch islam. Onderstaande quote geeft aan dat islamitische vrouwen op de hoogte zijn van het westerse stereotype beeld dat moslima's

worden onderdrukt, en spreekt dat tegen. Dit valt op vanwege de vooroordelen die over moslima's circuleren.

"I cover my hair, but I don't cover my brain" NYT, January 19, 2011

Ook *The Guardian* gebruikt dit frame zelden. Op het Tahrirplein in Egypte werd Lara Logan, een westerse journaliste, aangevallen door mannen. In één artikel laaide het seksistische frame en de discussie over de juistheid van de aanname dat islam een extreem seksistische religie is daarom op. Doordat het artikel voornamelijk verschillende partijen aan het woord laat in de discussie over de aanval, heeft het zowel (neo)oriëntalistische kenmerken als meta-oriëntalistische kenmerken. Onderstaande quote is afkomstig van een Arabische oppositieleider:

"Lara Logan's assault is horrifying, but shouldn't be an excuse for the rightwing to twist this into a story about Arab misogyny" Guardian, February 2011.

Het NRC Handelsblad besteedt meer aandacht aan de aanname dat islam een uniek seksistische religie is dan de Engelstalige kranten en is overwegend kritisch op de westerse stereotypische benadering op dit gebied. Onderstaande quotes, de eerste is gemaakt door de journalist van het NRC zelf, de tweede door een lid van de Moslimbroederschap, tonen dat 'common sense' aanduidingen niet altijd opgaan. Expliciet worden zo vooroordelen aan de orde gesteld. Het feit dat in het artikel iemand van de Moslimbroederschap spreekt geeft een genuanceerder beeld van de rol van vrouwen in islam.

"Een mooi, welbespraakt meisje zonder hoofddoek dat zich goed uitdrukt in het Engels, nee, dat kon geen Egyptische zijn." NRC, 5 maart, 2011

"In het Westen denkt men dat de islam een bedreiging is voor de vrouwenrechten. Dat is onjuist. Sommige islamitische groeperingen geven een foutief beeld van de islam op dit vlak." NRC, 7 maart, 2011

Concluderende gebruiken de westerse kwaliteitskranten het (neo)oriëntalistische: 'Islam is a uniquely sexist religion' frame bijna niet. Wanneer dit wel wordt gebruikt, zijn de frames overwegend post-oriëntalistisch.

4.1.1.3 The Muslim mind is incapable of science, rational thinking and reason

Het derde frame dat Kumar (2010) omschrijft is: 'The Muslim mind is incapable of science, rational thinking and reason'. Vanuit dit frame, worden moslims omschreven als irrationeel. Zij zouden niet in staat zijn om net zo kritisch en wetenschappelijk te denken als westerse mensen, omdat ze zich in alles laten leiden door het geloof. Uit deze irrationaliteit zou gevaar voorkomen, zoals domheid en achterlijkheid. De terroristen die verantwoordelijk zijn voor de aanslagen van 11 september 2001, zijn grotendeels door dit frame omschreven. Het frame definieert een type mens, dat van nature niet in staat is verder te komen dan een basis in het algemene beschavings- en leerproces. Enige vorm van ratio is de moslim vreemd. Een voorbeeld is de focus van westerse landen op de discussie over de achterlijkheid ('backwardness') van de islam. Onderstaande vraag is daarom gesteld:

Hoe verhoudt representatie van de Arabische lente in de *New York Times*, *The Guardian* en het *NRC Handelsblad* zich tot het (neo)oriëntalistische: 'the Muslim mind is incapable of science, rational thinking and reason' frame?

In het bespreken van de oorzaken van de gebeurtenissen in Tunesië en Egypte benadrukt de *New York Times* dat de oorzaken niet religieus van aard zijn. Dit wordt als opvallend beschouwd. Hoe berichtgeving in de *New York Times*, zich verhoudt tot dit frame is daarmee moeilijk eenduidig te omschrijven. Het ontbreken van religie zorgt ervoor dat de oppositiebeweging wordt neergezet als opgeleid, slim, creatief, slechts in hun mogelijkheden beperkt door corruptie en geweld. Over islam zelf zegt dat weinig, maar over de Arabier los van religie zegt het veel. Uit de berichtgeving blijkt een post-oriëntalistisch discours over 'de Arabier' die zich kan loskoppelen van religie en dus slim is. Het tegenspreken van dit frame, het gebruik van een post-oriëntalistisch discours, sluit nauw aan bij het issue specifieke frame 'Derde Macht'. Dit frame wordt in het tweede deel van de

resultaten besproken. Onderstaande quotes illustreren het loskoppelen van Arabieren en religie en benadrukken de mogelijkheid van Arabieren rationeel te denken:

“Bread, social justice and freedom,” the 21-year-old college graduate said. “What’s religious about that?” NYT, February 16, 2011

“Look at us; we are educated, intelligent and capable of creating a government that works” NYT, January, 21, 2011.

Daar waar het wel inhoudelijk over islam versus intelligentie gaat, wordt deze voornamelijk vanuit een meta-oriëntalistisch discours bekeken. Er wordt dus expliciet gereflecteerd op de aanname dat moslims niet in staat zouden zijn wetenschappelijk en rationeel te denken. In de *New York Times* verscheen onder andere onderstaande tekst van een Moslimbroeder die expliciet stelt dat islam en rationele voortuitgang samengaan. Dit toont aan dat de aanname dat moslims niet een bepaald niveau kunnen of willen halen, in dit geval ook bij moslims bekend is.

“We are Muslim, but we are not against modernism” NYT, January 21, 2011

Opvallend in artikelen in *The Guardian* is het bekritisieren van het westerse buitenland beleid. Volgens de journalist is het beleid gebaseerd op een angst en dus niet op rationeel denken. In tegenstelling tot het Westen, worden Arabieren voor hun moed, waardigheid en intelligentie geprezen. Daarbij wordt aangehaald dat moslims/Arabieren goed hebben nagedacht over de manier van protesteren en dat zij zich goed organiseren. De emoties die bij de protestbeweging leven worden, zoals woede en angst, zijn genoemd als terecht en positief. Dit wordt onder andere gedaan door te verduidelijken dat dit een rationele, en daarmee geoorloofde angst is.

“Right now, it is the peoples themselves who are rising up and demanding freedom. Our job is to stop backing the tyrants who have oppressed them.” Guardian, February 16, 2011

“Together they showed that if they could conquer their own fear – one that was wholly rational – (...)” Guardian, February 12, 2011

Het NRC Handelsblad gaat met dit frame veel minder stellig om. Het wordt vaker beaamd dat moslims niet in staat zouden zijn om rationeel en wetenschappelijk te denken. Een oorzaak dat dit stereotype beeld sterker naar voren komt, is dat de islam vaker in relatie tot de opstanden wordt genoemd, waar de Engelstalige kranten een sterker beeld van een 'nieuw soort mens' schetsen. *Het NRC Handelsblad* gaat meer in op feiten en achtergrondverhalen, zoals het aantal gepubliceerde wetenschappelijke artikelen in de Arabische wereld, dan op de capaciteiten van de opstandelingen die tijdens de Arabische lente centraal stonden. Dit doen zij op een (neo)oriëntalistische manier:

"In wetenschappelijk opzicht bevindt de wereld van de islam zich in de achterhoede." NRC, 10 februari, 2011

Het expliciet tegenspreken van de aanname dat moslims en Arabieren niet in staat zijn rationeel en wetenschappelijk te denken (meta-oriëntalisme) vormt binnen dit frame in de *het NRC Handelsblad* ook een aandachtspunt. Door het ingaan op positieve, rationele capaciteiten van Arabieren en de beperking van westerlingen om deze te zien, ontstaat een beeld van westerse onwetendheid en starheid. Onderstaande quotes benadrukken de westerse 'blindheid' voor het zien van positieve eigenschappen en de beperking in mogelijkheden voor deze slimme mensen. Daarbij ligt het probleem bij de omstandigheden en niet bij de mens.

"Als correspondent in de Arabische wereld kwam je ze voortdurend tegen: intelligent, goed opgeleide mensen die precies dezelfde dingen verlangen van het leven als mensen in het Westen. (...) Het Westen heeft die mensen pas heel recent leren kennen, toen op legertanks en op bruggen in Tunis en Kairo slogans als 'Thank you Facebook' of 'Facebook Revolution' verschenen." NRC, 5 maart, 2011

"De jongeren in de Arabische wereld die de opstanden mogelijk hebben gemaakt zijn niet naïef. Ze zijn zich bewust van de gevaren. Maar ze vragen van ons een klein beetje vertrouwen." NRC, 5 maart, 2011

Religie, geloof in iets wat niet wetenschappelijk kan worden verklaard, staat per definitie tegenover rationaliteit en wetenschap. De westerse kranten, voornamelijk de Engelstalige, gebruiken het (neo)oriëntalistische: 'The muslim mind is incapable of rationality and science' frame nauwelijks, omdat er ook op het gebied van intelligentie en rationaliteit aandacht uitgaat naar de overwegend seculiere jeugd. De islam wordt in mindere mate aangehaald.

4.1.1.4 Islam is inherently violent

Het vierde frame wat Kumar (2010) benoemd is: 'Islam is inherently violent'. De link tussen geweld en de islam is volgens hem onevenredig vaak gelegd, terwijl de link tussen het geweld en onder andere het christendom niet meer wordt gelegd. Door het voortdurend verklaren van de islam door middel van het geweldsframe neemt de perceptie van een gewelddadige religie de overhand in het Westen. De islam wordt door westerlingen vaak gezien als een religie met een diepgewortelde voorkeur voor geweld en daardoor als gevaarlijk. Dit is een van de redenen waarom terroristen vrijwel gelijk staan met moslims in westerse perceptie. Om te toetsen of in berichtgeving over de Arabische lente gebruik is gemaakt van dit frame, en op welke manier, is onderstaande vraag gesteld:

Hoe verhoudt representatie van de Arabische lente in de kwaliteitskranten de *New York Times*, *The Guardian* en het *NRC Handelsblad* zich tot het (neo)oriëntalistische: 'Islam is inherently violent' frame?

Geweldloosheid was een opvallend kenmerk tijdens de Arabische lente. De protesten werden door het zittende regime vaak gebruikt om de opstandelingen in toom te houden, maar dit werd door burgers niet met geweld beantwoordt. Ondertussen steunde het Westen de regimes die geweld uitoefenden nog steeds. Deze feiten komen in de westerse kranten sterk post-oriëntalistisch naar voren. Hierdoor wordt het Westen in dit narratief door de *New York Times* aan de kant van het geweld geschaard. Het frame is daarom aanwezig op een voornamelijk post-oriëntalistische manier. Het Westen blijkt niet zo vredelievend als wordt aangenomen en het Oosten blijkt een

stuk vredelievender dan altijd wordt aangenomen. Onderstaande quote van een *New York Times* journalist illustreert dit:

“(…) already, Egyptians have demonstrated the power of nonviolence in a way that undermines the extremist narrative” NYT, February 13, 2011

Het narratief in *The Guardian* stelt ook dat de nieuwe, jonge generatie die is opgestaan, dit vreedzaam heeft gedaan. Het oude, door het Westen gesteunde, regime gebruikte echter wel geweld. Uit de artikelen blijkt dat het Westen het oude regime voornamelijk steunde uit angst voor de islam. Dit wordt evenredig gezien als een slecht excuus, als wel als een terechte angst. Onderstaande quotes geven aan dat de oude islamitische garde iets is waar men zowel in het Midden-Oosten als in het Westen tegen beschermd moet worden:

“(…) defense against the perils of Islamism.” Guardian, January 18, 2011

Het NRC Handelsblad gebruikt in vergelijking met de *New York Times* en *The Guardian* dit frame het sterkst, en reflecteert binnen dit frame op vaste aannames door middel van meta-oriëntalisme. Dit heeft onder andere te maken met de sterkere focus van het NRC Handelsblad op de islam in plaats van op de protestbeweging. Het woord ‘vermeend’ impliceert dat gewelddadigheid binnen de islam een publieke aanname is en dit wordt door het benoemen ervan bekritiseerd. Het benoemen van de islam als uitzondering binnen religieuze politiek, toont besef van de ‘common sense’ aanname dat islam gewelddadig is.

“(…) mondde een herdenking uit in een gewelddadig protest tegen de Deense cartoons die het vermeend agressieve karakter van de islam aan de kaak stelden.” NRC, 8 maart, 2011.

“Religieuze politiek, of politiek die voorkomt uit geloofsprincipes, leidt niet noodzakelijk tot geweld, ook niet onder moslims.” NRC, 3 februari. 2011

Het framen van Arabieren en moslims als ontegenzeggelijk gewelddadig vergroot de angst voor islam en daarmee de imaginaire afstand tussen Oost en West. Dit frame is gerelateerd aan het

idee van een ongeciviliseerd, barbaars en middeleeuws geloof en aan het frame dat in de volgende deelvraag wordt besproken: terrorisme. Geweld wordt in de uitleg van de Arabische lente gehanteerd door een specifieke groep, de oude garde, waarbij de nieuwe garde deze moet verduren. Daarmee hanteren de kwaliteitskranten een post- en meta-oriëntalistische invulling van het 'Islam is inherently violent' frame. De opstandelingen, als nieuwe en overwegend seculiere spelers in het veld, gebruiken vreedzame methoden om hun doel te bereiken. De Engelstalige kranten gebruiken het 'Islam is inherently violent' frame regelmatig op een post-oriëntalistische manier om de opstanden te verklaren. *Het NRC Handelsblad* gebruikt dit frame sterker meta-oriëntalistisch.

4.1.1.5 The West spreads democracy, whereas Islam spawns terrorism

Als laatste frame dat Kumar (2010) omschrijft is: 'The West spreads democracy, whereas Islam spawns terrorism'. Centraal staat het statische, despotische karakter van de islam waarin het gebruik van geweld en terrorisme de voorkeur heeft om het geloof te verspreiden. Hier tegenover staat de westerse blanke man belast met de plicht Arabieren te democratiseren, moderniseren en te civiliseren. Tegenstrijdig steunen veel westerse landen dictators in plaats van democratische bewegingen in het Midden-Oosten. De dictators beperken of elimineren de macht van 'extremistische' en 'terroristische' moslims. Een Wij- Zij scheiding is in dit frame expliciet aanwezig, waarin Wij de vreedzame ideologie symboliseren, en Zij de terroriserende ideologie. De Arabische lente is gebaseerd op het omverwerpen van deze dictators en zijn een roep op democratie, waardoor de verwachting is, dat wanneer dit frame wordt gebruikt, dit op een post-oriëntalistische manier wordt gedaan. Daarom is de volgende vraag gesteld:

Hoe verhoudt representatie van de Arabische lente zich in de *New York Times*, *The Guardian* en *het NRC Handelsblad* tot het (neo)oriëntalistische: 'The West spreads democracy, whereas Islam spawns terrorism' frame?

In de representaties van de Arabische lente in de *New York Times* is dit frame overheersend post-oriëntalistisch gebruikt. Het Westen verspreid in dit narratief geen democratie, maar staat aan de verkeerde kant van de scheidingslijn, als supporter van dictaturen. De nieuwe Arabier wist democratie geweldloos te verspreiden in een gebied waar de VS de opbouw van democratie

verhinderde uit angst voor islamisering. De *New York Times* gebruikt de post-oriëntalistische invulling van het frame regelmatig. Daarmee komt dit frame het meest sterk en opvallend naar voren van alle frames die Kumar (2010) omschrijft. Het Oosten zou in haar natuurlijke staat democratisch zijn, maar het Westen durft dit niet aan. Onderstaande quote is van een van de opstandelingen:

“The West spent billions on Egypt (...) but they never realized that all they really needed to do was give us our freedom and in literally a day and night you saw the transformation” NYT, February 11, 2011

Het frame ‘The West spreads democracy, whereas Islam spawns terrorism’ staat ook centraal in *The Guardian*. Het Westen wordt verweten dat zij een dubbele standaard inneemt ten aanzien van democratie. Waar het Westen zegt deze vorm van politiek te steunen, sturen ze in de Magreb aan op een dictatuur om het belang van het Westen veilig te stellen. Als belangen worden olie en het bestrijden van extremistische islam genoemd. Een van de motieven van dit beleid, zo blijkt uit *The Guardian*, is de angst voor chaos. De islam en Arabieren worden omschreven als slachtoffer. Dit staat haaks op de representatie van de Oriënt tijdens de aanslagen van 11 september 2001.

“The Tunisian revolution has shown the world that the people of the region don’t need the self-interested ‘help’ of the west to overthrow their dictators.” Guardian, January 18, 2011

“It was only on Saturday that the French government statements referred to “democracy” as something worth supporting.” Guardian, January 18, 2011.

“A quagmire of tyranny: Arabs are rebelling not just against decrepit autocrats but for the foreign backers who kept them in power.” (head) Guardian, January 29, 2011

Het NRC Handelsblad gebruikt dit frame en is daarbij, net als de Engelstalige kranten, kritisch. De krant benadrukt de hang naar democratie onder de Arabische burgers en analyseert en bekritiseert de houding van het Westen tegenover het Oosten. Daarbij stelt het NRC dat het Westen wel democratie preekt maar dit tegelijkertijd niet stimuleert in het Midden-Oosten, uit angst voor het ontstaan van een islamitische staat. Er wordt over het Westen gesproken op een meta-oriëntalistische manier. Het expliciet reflecteren op deze houding maakt het voor de lezer

ook mogelijk kritischer te kijken naar aannames over ‘de Arabische wereld’. Ook gaat *het NRC Handelsblad* in op de oorzaken van de houding van het Westen, waarbij een oriëntalistische houding ook wordt gerechtvaardigd. Het voorbeeld van Iran, waar de revolutie in 1978 leidde tot een sterk ‘antiwesters’ en ‘extreem’ islamitisch regime, wordt een van de redenen van de onderdrukkende houding van het Westen genoemd.

“Blijkbaar is de stem van het volk alleen goed als ze ons liedje zingen.” NRC, 10 februari, 2011

“Een van de eerste uitspraken die Egyptische burgers op straat voor westerse camera’s kwijt willen is dat ‘zij niet een tweede Iran willen worden’.” NRC, 8 februari, 2011

De westerse kranten gebruiken het (neo)oriëntalistische: ‘The West spreads democracy, whereas Islam spawns terrorism’ frame regelmatig, de rollen zijn echter omgedraaid zodat er sprake is van een post-oriëntalistische beeldvorming. Door dit frame op deze manier regelmatig te gebruiken wordt de Oriënt vanuit het perspectief van slachtoffer genoemd. Slachtoffers wekken sympathie en staan dus aan de positieve kant van de scheidslijn. Het Westen staat aan de verkeerde kant van de scheidingslijn: er wordt een beeld van het Westen geschetst als handelend vanuit eigenbelang, egocentrisch en bang voor de islam.

4.1.2 Deelvraag 2

Gebruiken de kwaliteitskranten de *New York Times*, *The Guardian* en *het NRC Handelsblad* overige (neo)oriëntalistische frames?

In de dagbladen komt nog één ander (neo)oriëntalistische frame voor. Dit frame is meta-oriëntalisme genoemd.

4.1.2.1 Meta-oriëntalisme

Meta-oriëntalisme komt in de specifieke, door Kumar (2010) omschreven kenmerken soms voor, maar is in de kranten op een veel algemenere en bredere manier gebruikt. Als meta-oriëntalisme als frame wordt gebruikt, geeft dat een veel bredere reflectie op het stereotype beeld van een superieur Westen en een inferieur Oosten dan expliciete reflectie op onderdelen van dit beeld. De

context van de Arabische lente hebben in alle drie de onderzochte westerse kranten gezorgd voor een frame van reflectie, wat zich verhoudt tot (neo)oriëntalisme door dit naar voren te halen en dit mogelijk tot een onderwerp van gesprek te maken.

De *New York Times* gebruikt woorden als 'Al Qaeda narrative', '9/11 antidote' en 'Paranoia about Islam' die een eenzijdig discours expliciet te benoemen en te bekritisieren. Het meta-oriëntalisme frame staat daarom los van de overige toetsende resultaten en valt als het ware tussen de toetsende en specifiek aan de Arabische lente gebonden resultaten van de analyse in. Meta-oriëntalisme als frame is opvallend omdat het onderwerp van deze thesis en de Arabische lente hier samenvallen. Onderstaande quotes illustreren dat. In de laatste quote wordt bovendien een breuk omschreven met het 9/11 tijdperk. Hiermee wordt geïmpliceerd dat de Arabische lente ook in westerse perceptie grote veranderingen heeft veroorzaakt.

"Too many Americans bought into a lazy stereotype that Arab countries were inhospitable for democracy, or that the beneficiaries of popular rule would be extremists like Osama bin Laden. Tunisians and Egyptians have shattered that stereotype, and the biggest loser will be Al Qaeda" NYT, February 13, 2011

"American paranoia about Islamism has done as much damage as Muslim fundamentalism itself" NYT, February 13, 2011

"Mr. Obama said that this was a chance to create an alternative to the 'Al Qaeda narrative' of Western interference." NYT, February 14, 2011

"From 9/11 to 2/11" (head) NYT, February 14, 2011

The Guardian gebruikt dit frame net als de *New York Times* vaak en vormt een meta-oriëntalistisch beeld door het Westen, specifiek Engeland, te bekritisieren op het tolereren van leed en het samenwerken met dictators om eigen belangen te behartigen. Woorden die het gebruikt van dit frame illustreren zijn 'bogyman', 'violence', 'excuse', 'demonized', 'suppressed', en 'hypocrisy'. *The Guardian* stelt dat de Arabische lente zowel in het Midden-Oosten als in het Westen stereotypische denkbeelden tegenspreekt en dat deze dus moeten worden herzien.

“We help the big man steal: Hideous despots like Mubarak rip off their people, and the UK helps them hide their plunder.” (head) Guardian, February 14, 2011

“Focused on the threat of Islam, we have, it appears, been too slow to appreciate the simmering secular unrest, let alone try to pre-empt it.” Guardian, February 19, 2011

“The events of the last month in Tunisia, Egypt and elsewhere have challenged the way the west thinks of the Arab world (and how the Arab world thinks of itself).” Guardian, February 14, 2011

“(…) the idea that the Arab world needs ageing dictators as a bulwark against the rising tide of Islamism has been holed below the water line.” Guardian, January 27, 2011

Het NRC Handelsblad gaat ook expliciet in op de ‘common sense’ manier van handelen en spreken over het Oosten door het Westen, en is hierbij meer gericht op Frankrijk en Tunesië dan de Engelstalige kranten. Deze gaan dieper in op Egypte en Mubarak. Dit is te verklaren door de geografische ligging van de landen en de politieke belangen van Frankrijk, als voormalig kolonisator, in Tunesië. Amerika en Engeland hebben meer belangen bij Egypte (Said, 1978). Journalisten slaan een kritische toon aan ten opzichte van zichzelf en burgers. Woorden die dit frame aanhalen zijn onder andere ‘excuus’, ‘wantrouwen’ en ‘vrees’. Daarbij gaat het NRC af en toe in op de houding van het Oosten ten opzichte van het Westen, als gevolg van deze wantrouwende houding.

“De opstanden in Iran in 2010, en in Egypte en Tunesië in 2011, hebben de publieke opinie in het Westen hopelijk geleerd dat er in de Arabische of islamitische wereld ook mensen zoals ‘wij’ bestaan. Maar ik vermoed eigenlijk dat men het daar nog altijd een beetje moeilijk mee heeft.” NRC, 5 maart, 2011

“Het in het Westen geaccepteerde excuus dat moslim-fundamentalisten anders de macht grijpen.” NRC, 31 januari, 2011

“Door de focus op islam had Frankrijk niet in de gaten wat er gebeurde.” NRC, 20 januari, 2011.

“wij zijn niet tegen Frankrijk of Amerika (...) maar we hebben de indruk dat ze ons niet vertrouwen met de democratie, dat ze toch weer aansturen op een vorm van democratie die hun goed uitkomt” NRC, 5 maart, 2011

“Het Westen moet de bril afzetten om de islam altijd als een gevaarlijke vijand te zien, zoals we al dertig jaar doen. We moeten stoppen met het wantrouwen van de Arabische jeugd.” NRC, 3 maart, 2011

4.1.3 Samenvatting resultaten toetsende analyse

In de toetsende analyse staan drie vormen van oriëntalisme centraal. (neo)oriëntalisme, post-oriëntalisme en meta-oriëntalisme. Binnen de frames van Kumar (2010) is onderzocht of een van deze manieren van spreken voorkomt. Binnen de frames zijn verschillende vormen van oriëntalisme gebruikt. De (neo)oriëntalistische manier van spreken is voornamelijk gebruikt bij het frame ‘Islam is a monolithic religion’. Dit is gedaan door diversiteit onder moslims te omschrijven als gematigd of extremistisch. Het (latente) idee van een (Andere) ‘Arabische wereld’ wordt frequent gereproduceerd in alle kranten. Van het idee van een monolithisch geloof wordt niet afgeweken omdat er slechts onderscheid wordt gemaakt tussen een gematigd en een extremistisch islam. Door dit frame te gebruiken gaan westerse kranten uit van een ‘slechte eigenschap’.

Het vermeende uniek seksistische karakter van islam is in de context van de Arabische lente vrijwel irrelevant. Omdat de sociale opstanden niet religieus van aard waren, kwam er plaats voor het bezien van Arabieren als rationeel en intelligent. Dit zegt echter weinig over de mogelijkheid van *moslims* specifiek om rationeel en wetenschappelijk te denken. Het gewelddadigheid frame wordt in de geselecteerde artikelen tegengesproken, omdat de opstanden voor het overgrote deel vredelievend plaats vonden. Het idee van het democratische en eerlijke Westen valt tijdens de opstanden van haar voetstuk. De kranten plaatsen het Westen binnen een frame van verwijtingen. Het Oosten binnen dit frame tegengesteld aan het Westen gerepresenteerd, Arabieren eisen nu gelijkheid en democratie.

Naast de frames die Kumar (2010) omschrijft, komt in alle drie de westerse kwaliteitskranten een breder meta-oriëntalistisch frame naar voren. Wanneer dit frame wordt gebruikt, ontstaat een reflectief beeld op de algemene relatie tussen het Midden-Oosten en het Westen. In dit reflectieve beeld worden in de Engelstalige kranten voornamelijk het buitenlandbeleid van Engeland en Amerika ten opzicht van Egypte besproken. De Nederlandstalige

krant benadrukt vooral de ‘fouten’ in het Franse beleid ten opzichte van Tunesië. Er blijkt uit de tekst expliciet kritiek op de Westerse stereotype benadering van Arabieren en moslims en de buitenlandpolitiek van het Westen.

4.1.4 Validiteitstest

Om er zeker van te zijn dat de analyse op de juiste manier is gedaan is gebruik gemaakt van een Cohen’s Kappa test, waarbij een tweede codeur ook kijkt of er sprake is van de bovengenoemde frames. Per vorm van oriëntalisme is deze test uitgevoerd. De uitwerking van alle Kappa’s is terug te vinden in de bijlage. De lezingen zijn voor alle drie de vormen van oriëntalisme voldoende. Bij de vraag of er, met de punten die Kumar aangaf, sprake is van (neo)oriëntalisme, was er sprake een K 0.82. Dit houdt in, volgens Neuendorf (2002, in Lombard et al., 2002) dat het code boek in de meeste gevallen acceptabel is om te gebruiken en dat de lezingen voldoende overeenkomen. Post-oriëntalisme scoorde K 0.87. De score voor meta-oriëntalisme lag hier niet ver vandaan, met een Kappa van K 0.80. Meta-oriëntalisme is, naast de frames van Kumar (2010), breder onderzocht, omdat in de lezingen naar voren kwam dat de vooropgestelde frames inhoudelijk niet toereikend zijn. Deze toevoeging op de frames is, zoals in de bijlage duidelijk wordt, meegenomen in het codeboek. Er zijn dus meer vragen gesteld over meta-oriëntalisme dan over post- en (neo)oriëntalisme.

4.2 Issue-specifieke analyse

Issue-specifieke frames staan los van de 'gebaande paden' van voorgaande theorie en zijn inductief gevonden tijdens de analyse. De resultaten zijn specifiek aan de Arabische lente gebonden. De relatie met de theorie is per frame aangegeven.

4.2.1 Deelvraag 3

Welke overige frames worden gebruikt door de New York Times, The Guardian en het NRC Handelsblad om de Arabische lente te verklaren en verhouden deze zich tot (neo)oriëntalisme?

Oriëntalisme kent twee tegengestelde groepen, het Westen en het Oosten. Het beeld dat de *New York Times*, *The Guardian* en het *NRC Handelsblad* schetsen over de Arabische lente kent aan de Oosterse kant een verbreding door de toevoeging van een nieuwe, tot nu toe bij het Westen onbekende groep die het Oosten representeert. Uit de artikelen blijkt het idee dat het Westen in deze 'breuk' binnen het Oosten wordt meegetrokken met de dictators meegetrokken naar de verkeerde kant van de scheidslijn. Als verklaring wordt gegeven dat het Westen haar ideologische waarden liet vallen omdat ze bang zijn voor de 'bedreiging' vanuit het Midden-Oosten om 'de goede keuzes' te maken. De westerse regering voldoet hiermee niet aan de, aan de westerse cultuur gebonden, kenmerken. Aan de gebeurtenissen zelf zijn krachtige labels gehangen. Woorden als 'revolutie', 'aardbeving' en 'opstanden' impliceren grote impact. Drie frames die zich onderscheiden in berichtgeving van westerse kranten zijn: 'Derde Macht', 'Nieuw Tijdperk' en 'Stabiliteit'.

Het Derde Macht frame stelt de demonstranten op een positieve manier centraal. Menselijkheid, moed en kracht kenmerkt bij het gebruik van dit frame de Arabische demonstranten. Het frame is Derde Macht is een nieuwe speler, en is zo genoemd omdat de eerste macht - de dictators, en de tweede macht - het Westen, hierbij samen aan de verkeerde kant van de scheidslijn tussen goed en slecht worden geschoven. De Derde Macht is een nieuwe 'speler' in het narratief. Het Nieuw Tijdperk frame gaat in op de historische waarde van de gebeurtenissen en bespreekt de mogelijkheden van de Arabische wereld. Dit frame gaat uit van een scheidslijn, maar

kijkt meer de waarde en de plaats van de landen dan de waarde van de burgers. Het Stabiliteit frame is sceptisch over de gebeurtenissen en de personen die de Arabische lente veroorzaakten en richt zich op de vraag of het land 'stabiel' is, wat dit betekent voor het land en wat de prijs van chaos is voor 'de rest van de wereld'. Dit frame is daarmee meer gerelateerd aan (neo)oriëntalisme dan de eerste twee frames die in deze paragraaf zijn omschreven. De resultaten van alle deelvragen zijn na deze paragraaf weergegeven in een tabel.

4.2.1.1 Derde Macht frame

In artikelen ontstaat een beeld van de Arabische lente als een gebeurtenis waarbij 'oud en repressief' en 'jong en democratisch' zijn gesplitst. Jong en democratisch staat voor burgers die met de Arabische lente te maken hebben. Het jonge democratische deel heeft met overdonderende kracht de oude en repressieve macht overwonnen. Dit geeft het opsplitsen van een entiteit aan. Deze kracht kan het beste worden aangeduid als Derde Macht. Deze groep staat synoniem voor 'anti-overheid', 'protesten', 'post-religieus', 'ontwaakt', 'vredig', 'indrukwekkend'. In de toetsende analyse kwam deze opsplitsing in het oosten al een aantal keer naar voren, zoals in het 'the Muslim mind is incapable of rationality and science' frame, waar een deel van het Oosten op een (neo)oriëntalistische manier wordt gerepresenteerd en een deel op een post-oriëntalistische manier. Het Derde Macht frame gaat namelijk uit van een 'nieuwe' groep mensen die is opgestaan, maar de 'oude achterlijke' garde bestaat nog.

De *New York Times* gebruikt deze term letterlijk. Een metafoor voor deze macht die door deze Amerikaanse krant ook wordt gebruikt is een tijger die uit een te kleine kooi is losgebroken. Deze pan-Arabische macht staat tijdens de opstanden synoniem voor het eisen van mensenrechten. De eerste en tweede macht staan synoniem voor 'geweld', 'de waardigheid voorbij', 'moreel-loos', 'realpolitik bedrijvend', 'hypocriet' en 'bang'. De kracht die uit de derde macht voortkomt wordt vergeleken met aardbevingen of tsunami's. Dit frame verhoudt zich tot oriëntalisme door aan te tonen dat een deel van de Oriënt voor de Arabische lente niet door het Westen werd gezien en erkend. Er is dus sprake van een verbreding van een discours. Het Derde Macht frame verhoudt zich daarom het meest met post-oriëntalisme.

“The Western all too comfortable relationship was upended this week by the emerge of an unpredictable third force”. NYT, January 27, 2011

“Waves of unrest spread (...) shaking a region (...) whose aging order of American-backed governments appears to be staggering” NYT, January 28, 2011

“(…) a remarkable two-year collaboration that has given birth to a new force in the Arab world – a pan-Arab youth movement dedicated to spreading democracy in a region without it” NYT, February 14, 2011

Het Westen wordt ook in het narratief van *The Guardian* gekenmerkt door woorden als ‘strategic interest’, ‘self-image’, ‘cynical realpolitik’, ‘hypocrisy’. Hierbij gaat *The Guardian* zelfs zo ver het Westen te benoemen als ‘pooier’, die het Midden-Oosten ‘exploiteert’. De opkomst van de nieuwe macht wordt gekenmerkt met de woorden ‘dignity’, ‘freedom’, ‘birth’, ‘intelligence’. De oude macht wordt gekenmerkt door woorden als ‘suppression’, ‘monster’, ‘rooted despotism’. Onderstaande quotes duiden de burgers als bijzonder krachtig door ze te vergelijken met natuurrampen. Natuurrampen hebben de eigenschap geen genade te kennen en alles anders achter te laten dan vóór hun komst.

“Echoes of Tunisia’s unprecedented mass unrest are reverberating across the Arab world” Guardian, January 15, 2011

“The Tunisian people’s revolution, which expelled Ben Ali from their lands, has swept over the Arab world.” Guardian, January 18, 2011.

Het NRC Handelsblad gebruikt het Derde Macht frame ook en omschrijft de opstandelingen met de woorden ‘jong’, ‘niet naïef’, ‘democratisch’, ‘menselijk’, ‘volwassen’, ‘waardigheid’, ‘autonoom’, ‘vrijheid’ en ‘burger’. De verouderde machten hebben hun laatste restje steun verloren, ze spelen een ‘kleine rol’, zijn ‘onnozel’, baseren hun beleid op ‘de schrik van de islam’. Ook hier komen de woorden ‘monster’ en ‘repressie’ naar voren om de oude garde te verklaren. De duiding met natuurrampen wordt in deze Nederlandstalige krant amper gebruikt. Zoals ook in de toetsende

analyse bleek, is *het NRC Handelsblad* minder gericht op de opstandelingen, maar meer het Westen en de islam. Het Derde Macht frame wordt dan automatisch minder gebruikt.

“Angst voor islam verlamde Parijs” (head) NRC, 20 januari, 2011

“Europa ’s leiders veroordelen nu het monster wat ze hebben gevoed.” NRC, 1 maart, 2011

“Het Westen heeft op dit moment nog een kleine- en onverdiende- kans om alsnog aansluiting te vinden bij de nieuwe generatie die in de Arabische wereld is opgestaan.” NRC, 5 maart, 2011

De Cohen’s Kappa voor het code boek van de Derde Macht frame is K 0.73. Dit is, volgens Neuendorf (2002, in Lombard et al., 2002) in een voldoende Kappa voor exploratief onderzoek. De uitwerking van de Kappa staat in de bijlage.

4.2.1.2 Nieuw Tijdperk Frame

Als het Nieuwe Tijdperk frame wordt gebruikt, wordt de waarde van de gebeurtenissen in historisch perspectief benadrukt. Daarmee gaan de westerse kwaliteitskranten in de op de gevolgen van de opstanden en is dit frame verbonden met het Derde Macht frame. Woorden als ‘new era’ en ‘revolution’ worden hiervoor gebruikt. De *New York Times* gebruikt dit frame het meest van de onderzochte kranten, waarmee de *New York Times* de gevolgen van de revoluties het meest onderstreept. Onderstaande quotes geven aan dat de revoluties bijzonder en impactvol zijn. De verhouding tussen dit frame en (neo)oriëntalisme is dat het Nieuw Tijdperk uitgaat van tijdperk waar oude kenmerken irrelevant zijn geworden. Het is daarmee een post-oriëntalistisch frame. Een kanttekening is geplaatst bij woorden als ‘initial steps’, wat uitgaat van een Oriënt die (eindelijk) volwassen is en het Westen het handje van de Oriënt nu niet hoeft vast te houden. De emotionele lading van het frame is positief, het gaat uit van waarden die Wij belangrijk vinden. De Arabische lente wordt via dit frame beoordeeld als een stap in Onze richting. The *New York Times* gebruikte onder andere onderstaande quotes om een dit aan te geven.

"The past few weeks have been bad ones for the old Arab order." NYT, January 16, 2011.

“(…) celebrating his belief that Egypt was ‘witnessing history unfold’.” NYT, February, 18, 2011

“We are at the dawn of a new Egypt. A free and democratic society, at peace with itself and with its neighbors, will be a bulwark of stability in the Middle-East and a wholly partner for the international community. The rebirth of Egypt represents the hope of a new era in which Arab society, Muslim culture and the Middle-East are no longer viewed through the lens of war and radicalism (…).” NYT, February 11, 2011

“What has emerged from below in Egypt is, for now, the first pan-Arab movement that is not focused on expelling someone, or excluding someone, but on universal values with the goal of overcoming the backwardness produced by all previous ideologies and leaders” NYT, February 16, 2011

The Guardian gebruikt dit frame ook op dezelfde manier als de *New York Times*, maar refereert specifiek naar een beeld van heropleving van de eens zo glorieuze Arabische wereld. Dit doet de krant voornamelijk in de representatie van de opstanden in Egypte, waarbij beelden worden genoemd van de tijd van de farao's en de bouw van de piramiden. De eerste stapjes van de nieuwe Arabier worden met ontzag en belangstelling gevolgd. *The Guardian* gebruikt daarbij bewoordingen als 'rebirth', 'initial steps' en 'new' afgezet tegen 'old' en 'eroding'. Het nieuwe tijdperk wordt daarbij gekenmerkt door radicalisme. Niet Islamitisch radicalisme, maar revolutionaire en dus positief radicalisme. Het tijdperk wordt gekenmerkt door 'shared values', dit duidt op het vervagen van grenzen tussen Oost en West. Referenties naar het Stabiliteit frame, die in de volgende paragraaf wordt besproken, worden gemaakt door het belang van 'de goede richting' van het Nieuwe Tijdperk te benadrukken. Ook wordt binnen dit frame in *The Guardian* ook twijfel geuit op de vraag of de Arabieren deze grote stap wel aankunnen, wat een (neo)oriëntalistische representatie van de gebeurtenissen is.

“Brave new Arab world” (head) Guardian, February 12, 2011

“The entire Arab world is witnessing a tectonic shift” Guardian, February 16, 2011

“It's time to substitute a new era of shared values for the old one of national interest.” Guardian, February 19, 2011

“a complete break with the past”. Guardian, January 20, 2011.

“It is vital, therefore, that the initial steps in this new era are in the right direction.” Guardian, February 14, 2011

“The signs of whether Tunisia is able to draw a line under the past are mixed.” Guardian, January 17, 2011

Het NRC Handelsblad gebruikt dit frame minder vaak en gaat meer in op de oorzaken van de opstanden dan de toekomst van de opstanden. De groei van de protestbeweging wordt benadrukt. Bij de Engelstalige kranten wordt sterker ingegaan op de plotselinge scheiding tussen het oude en het nieuwe tijdperk. De krant omschrijft het aanbreken van een nieuw tijdperk met de woorden ‘verleden’, ‘hopeloosheid’ versus ‘vooruitstrevendheid’ en ‘hoop’. Onderstaande quote toont de divisie binnen het oosten en gaat in op de breuk tussen het oude en het nieuwe tijdperk. Daarbij maakt het *NRC Handelsblad* gebruik van de oriëntalistische aanname dat het Midden-Oosten vóór de Arabische lente een gebied was waar achterlijkheid en lelijkheid de standaard vormde.

“Het was een scene om nooit te vergeten- hoogopgeleide jongeren met mobiele telefoons in hun hand aan de ene kant, ruige types op kamelen en paarden met zwaarden aan de andere kant. Verleden, achterlijkheid en lelijkheid enerzijds, vooruitstrevendheid en het verlangen naar verandering en schoonheid anderzijds.” NRC, 12 februari, 2011.

De Kappa voor het Nieuwe Tijdperk frame K 0.69. Dit is volgens Neuendorf (2002, in Lombard et al., 2002) rond de grens van acceptabel voor exploratief onderzoek. Dit houdt niet in dat de lezingen verkeerd zijn. Wanneer het codeboek, de uitkomst van de resultaten, gebruikt worden voor kwantitatief onderzoek, is het wel aan te raden de vragen in het codeboek dieper te onderzoeken. De uitwerking van de Kappa is opgenomen in de bijlage.

4.2.1.3 Stabiliteit frame

Het Stabiliteit frame gaat in op stabiliteit (hoop) en chaos (angst). Het beeld wat wordt geschetst is

dat een revolutie is per definitie een onzekere tijd is, maar helemaal in het geval van de Oriënt. Het gaat intrinsiek uit van een gebied waar een machtsvacuüm leidt tot chaos, iets wat in dit gebied voorkomen moet worden. In dit frame worden kanttekeningen geplaatst bij de bovengenoemde positieve beeldvorming van de opstanden. Het gebruik van dit frame duidt het niet vertrouwen van Arabieren en moslims zonder een door het Westen gecontroleerd bestuur. Daarmee verhoudt het Stabiliteit frame zich meest tot het 'The West spreads democracy, whereas Islam spawns terrorism frame' op een (neo)oriëntalistische manier. Het idee hierbij is dat het Westen op een onstabiel land en geen grip heeft en het Oosten zonder westerse sturing een bedreiging kan vormen voor alles waar het Westen voor staat. De *New York Times* gebruikt onderstaande quote, waaruit gevaar blijkt als gevolg van de Arabische lente.

"Tuesday, in an unusually large and sometimes violent burst of civil unrest that appeared to threaten the stability of one of the United States' closest Arab allies" NYT, January 26, 2011

The Guardian duidt dit frame op een meer post-oriëntalistische manier met de woorden 'deluding stability', 'suppression' en 'caution'. Het Westen wordt aangesproken op haar 'obsessie' voor stabiliteit in het Midden-Oosten en de mate van afwijking van eigen waarden om stabiliteit in het Midden-Oosten te behouden. Het idee dat het Westen de verantwoordelijkheid heeft Arabische landen stabiel te houden is een kolonialistisch discours. In het Nieuwe Tijdperk wordt dit meegenomen. Meta-oriëntalisme wordt soms gebruikt om de obsessie van stabiliteit van het Westen in het Midden-Oosten aan te geven.

"The risks to the regime's long-term stability are increasing" Guardian, 15 January, 2011

[Ben Ali] "A guarantor of 'stability' and a brave warrior against 'Islamic fundamentalism'." Guardian, January 18, 2011

"Suppression does not equal stability, and anyone who thinks that the existence of authoritarian regimes is the best way to maintain calm is deluding themselves." Guardian, January 19, 2011.

"And the trouble for its sponsors, who have made its preservation the cornerstone of their 'stability' strategy in the region, is that they have now tied their own hands, with no choice but to stick to their 'friends' to the last breath." Guardian, January 29, 2011

Het NRC Handelsblad gebruikt het Stabiliteit frame ook, grotendeels op een het Westen bekritiserende manier. Woorden als ‘excuus’ staan daarbij centraal. Het narratief dat de krant gebruikt weerspiegelt een Westerse focus op stabiliteit. Vanuit deze bekritiserende manier van spreken blijkt vertrouwen van de journalisten in de capaciteiten van de Arabische burgers om de revolutie tot een goed einde te brengen.

“Bovendien heeft Mubarak de vrede met Israël gewaarborgd en is hij alleen al daarom een waarborg voor stabiliteit in het Midden-Oosten.” NRC, 10 februari, 2011.

“Ben Ali zorgde in Tunesië voor stabiliteit, luidde het Franse antwoord aan wie Parijs verweet een fout regime te steunen. Alles liever dan een radicaal islamitische leider aan de macht.” NRC, 20 januari, 2011.

De Cohen’s Kappa scoorde alleen in het code boek bij het stabiliteitsframe onvoldoende voor verder onderzoek. Met een K 0.47 score, blijkt het discutabel te zijn wanneer er sprake is van dit frame. (Neuendorf, 2002, in Lombard et al., 2002). Dat er sprake is van dit frame om de Arabische lente te verklaren is met deze Kappa niet ontkracht, maar de aanwijzing wanneer er wel of niet sprake is van dit frame, is moeilijk te zeggen.

4.2.2 Samenvatting resultaten issue-specifieke analyse

Er zijn drie frames in berichtgeving over de Arabische lente gevonden, die in principe los staan van stereotype oriëntalistische kenmerken. Deze specifieke frames verhouden zich afwisselend tegenover het fenomeen oriëntalisme. Het beeld wat in alle drie de frames naar voren komt is gebaseerd op tegenstellingen. Centraal staat daarbij de protestbeweging en de gevolgen van de Arabische lente. Deze jonge groep Arabieren doorbreekt de macht van dictators en het Westen wie deze dictators steunt. Dit doen zij met een overrompelende, alles anders achterlatende kracht. Vergelijkingen met natuurrampen; ‘golf’, en ‘epicenter’ (als benaming voor het Tahirplein) vormen onder andere dit beeld.

Het Derde Macht frame gaat in op de positie van de opstandelingen ten opzichte van de door het Westen gesteunde dictators. Omdat het vaak wordt gebruikt en de actoren centraal stelt

is het belangrijkste frame tijdens de Arabische lente vanuit oriëntalistisch perspectief en verhoudt zich het meeste tot post-oriëntalisme. Het frame verhoudt zich tot post-oriëntalisme omdat het uitgaat van het hoger plaatsen van Arabische en islamitische burgers dan het Westen. Dit staat haaks op de 'common sense' manier van het verklaren van West versus Oost. Kernbegrippen in het Derde Macht frame zijn onder andere 'vreedzaam', 'passie', 'dynamisch', 'jong', 'intelligent', 'kracht', 'creativiteit' en 'stemgeluid'.

Het Nieuwe Tijdperk frame gaat in op de historische relevantie van de gebeurtenissen. Het verhoudt zich het meeste tot post-oriëntalisme, omdat het een positieve houding ten opzichte van 'de Arabische wereld' inneemt. De gebeurtenissen geven aanleiding tot het herzien van hoe op dit moment naar het Midden-Oosten wordt gekeken. Een kanttekening is op zijn plaats, omdat vaak gebruik wordt gemaakt van metaforen die de geboorte van een nieuw volk initiëren. Dit impliceert de (neo)oriëntalistische aanname dat de 'goede' Arabier hiervoor niet bestond. Kernbegrippen hierbij zijn 'nieuw', 'tijdperk', 'oud' en 'breuk'.

Het Stabiliteit frame benadrukt de mogelijkheid tot chaos na de opstanden en het aanwezig dan wel afwezig zijn van stabiliteit onder dictatuur. Dit verhoudt zich het meest met (neo)oriëntalisme omdat het uitgaat van een gebrek aan vertrouwen in de Oriënt. Chaos is wel het laatste waar Zij in moeten vervallen. Soms wordt het stabiliteitsframe ook gebruikt om het Westen te bekritisieren. Er wordt dan gesteld dat het Westen zich te blind staart op het behouden van stabiliteit. Kernbegrippen zijn onder andere 'chaos' en 'stabilisering'.

4.3 Verschillen tussen de *New York Times*, *The Guardian* en het *NRC Handelsblad*

De resultaten van de analyse zijn per krant weergegeven, zodat kleine verschillen duidelijk worden. De belangrijkste verschillen, voornamelijk tussen de Amerikaanse en Engelse kranten versus de Nederlandse krant, liggen in de mate van aandacht besteed aan de Arabische lente. De *New York Times* besteedt in eenzelfde aantal artikelen ongeveer twee keer zoveel woorden aan de Arabische lente dan *The Guardian* en het *NRC Handelsblad*. Daarnaast is het beeld dat naar voren komt in het *NRC Handelsblad* meer gericht op achtergrond en daarmee ook op de islam dan de Engelstalige kranten. Deze besteden uitgebreider aandacht aan de protestbeweging en de historische waarde van de revoluties. Een verklaring daarvoor kan de Nederlandse

buitenlandpolitiek versus de buitenlandpolitiek van Amerika en Engeland zijn. Amerika heeft, zoals eerder besproken, volgens Said (1978) de koloniserende taak op zich genomen van Engeland en Frankrijk, na de Tweede Wereldoorlog. Vanuit welke frames de opstanden en bijbehorende actoren worden gerepresenteerd en op welke manier dat wordt gedaan komt binnen de kranten grotendeels overeen.

4.4 Overzicht resultaten

De overkoepelende resultaten uit de analyse zijn in een overzicht volgens de opzet van Van Gorp en Van der Goot (2009) in onderstaande de tabel weergegeven. De issue-specifieke frames (groen) zijn 'gekoppeld' met oriëntalistische frames (blauw). De intensiteit van de kleur van de letters geeft aan of het frame op die manier voorkomt (een lichte tekstkleur staat gelijk aan het zeer beperkt voorkomen van dit de inhoudelijk gebruik van dit frame). Meta-oriëntalisme is in het groen weergegeven. Het frame is volgens de punten van Kumar (2010) minder vaak gebruikt, maar wel in bredere zin. Meta-oriëntalisme is daarom niet zozeer de invulling van een frame in de analyse als wel een frame op zich.

Toetsende analyse

Islam is a monolithic religion	Islam is a uniquely sexist religion	The 'Muslim mind' is incapable of rationality and science	Islam is inherent violent	The West spreads democracy, whereas Islam spawns terrorism
--------------------------------	-------------------------------------	---	---------------------------	--

De islam is over de hele wereld is hetzelfde. Er is slechts onderscheid tussen gematigde en extremistische moslims	Islam is uniek gericht op seks en mannelijke overheersing	Moslims zijn niet in staat na te denken, ze zijn dom	Islam staat synoniem voor geweld.	Westelijke invloed leidt tot democratie, invloed van islam leidt tot terreur
--	---	--	-----------------------------------	--

Dit frame gaat in op (neo)oriëntalistische kenmerken door te stellen dat er dan misschien wel een nieuwe, goede macht bij is gekomen, maar dat de gevaren vanuit het Midden-Oosten daarom niet zijn afgenomen. Als de nieuwe goede orde niet de macht houdt, dan komt de oude achterlijke garde alsnog door. Met Midden-Oosten blijft bedreigend

Islam wordt onterecht te eenzijdig bekeken	Islamitische vrouwen zijn onterecht afgeschilderd als stemloos	Arabieren en moslims zijn onterecht afgeschilderd als dom	Islam is de boeman, onterecht synoniem voor alle geweld	Het Westen verspreidt geen democratie, islam verspreidt geen invloed want wordt onderdrukt door een gebrek aan vertrouwen van het Westen
--	--	---	---	--

Islam is een divers geloof	Onderdrukking van de vrouw gebeurt slechts sporadisch	Arabieren en moslims net zo intelligent als de overige wereldbevolking	Arabieren en Islam zijn vredelievend	Arabieren en islam verspreiden democratie, waar het westen deze onderdrukt
----------------------------	---	--	--------------------------------------	--

Het Westen staat in dit frame aan de verkeerde kant van de machthebbers en is hiermee inferieur aan de nieuwe 3e macht. Dit specifiek aan de Arabische lente gebonden frame valt daarmee onder een post-oriëntalistische discours, omdat de Oriënt dit keer aan de goede kant van de scheidslijn tussen Oost en West staat

De Oriënt gaat een nieuw tijdperk in waarin de macht ordes zijn verschoven. Dit gaat gepaard met ontzag voor wie dit tijdperk inleidt, omdat een nieuw tijdperk een goede ontwikkeling is die moet bewerkstelligd is en het machtige Westen daar geen aandeel in heeft gehad. Deze machtsrelatie kan expliciet worden besproken

oriëntalistisch

(neo)oriëntalistisch

Specifiek Arabisch lente

Stabiliteit frame

Oriëntalistisch/
Specifiek Arabisch lente

Meta oriëntalisme

oriëntalistisch

Post oriëntalisme

Specifiek Arabisch lente

Derde Macht frame

Specifiek Arabisch lente

Nieuw tijdperk frame

Toetsende en issue-specifieke analyse: Reasoning devices

		Definitie van het probleem	Causale verantwoording	Oplossing / handlingsperspectief	Verantwoordelijkheid voor oplossing	Morele basis	Emotionele basis
oriëntalistisch	(neo) oriëntalistisch	De Oriënt is (voornamelijk door islam) inferieur. Het Westen wordt bedreigd door de Oriënt	Dat zit in hun natuur	Het Westen moet het Oosten klein en ongevaarlijk houden en aan het handje meenemen	het Westen moet ingrijpen	De vloek van de Witte Man. Het Westen heeft de verantwoordelijkheid voor en over de Oriënt	Angst en vaderlijke gevoelens
	Specifiek Arabisch lente	Stabiliteit frame	Een machtsvacuüm maakt de uitkomst van de Arabische lente onzeker. De uitkomst kan uitmonden in chaos of stabiliteit.	Het ontbreken van een geschikte leider	Dynamiek moet er voor zorgen dat chaos geen kans krijgt	De 3e nieuwe macht moet doorzetten	Stabiliteit is essentieel in de chaotische regio
Oriëntalistisch / Specifiek Arabisch lente	Meta oriëntalisme	Amerika moet stoppen haar dominante positie in te nemen. De Oriënt wordt bedreigd door het Westen	Het westen en vooral Amerika handelen door vrees voor islam, die vrees is overdreven om belangenbehartiging mogelijk te houden	Het Westen moet inzien dat ze hypocriet zijn, hun waarden naleven	Het Westen moet fouten erkennen	Voer je eigen beleid uit. Amerika moet hun eigen waarden nastreven en niet handelen uit angst	Lafheid en angst voor islamitisch gevaar, worstelend
oriëntalistisch	Post oriëntalisme	de Oriënt doet het net zo goed en op sommige punten zelfs beter dan het Westen	Arabieren en moslims zijn hetzelfde type mensen als Westerse mensen	De Oriënt in haar natuurlijke staat laten, het Westen moet vertrouwen tonen	Niemand behalve de Oriënt zelf	Sociale gelijkheid. Er is geen essentieel verschil tussen mensen op basis van hun ras, cultuur of geloof	Vertrouwen en eerbied
	Specifiek Arabisch lente	Derde Macht frame	De oude hiërarchische patronen waar het Westen en dictators een hoofdrol speelden zijn doorbroken door een sterke, non-ideologische, post-religieuze jonge macht	De Arabische macht is opgestaan en duwt westers-gesteunde dictatuur regimes naar de achtergrond	Opstand van de Oriënt tegen het Westen en dictatuur leiders	Arabieren moeten doorzetten, het Westen en dictators moeten zich terugtrekken	Oud en slecht moet plaats maken voor jong en goed
Specifiek Arabisch lente	Nieuw tijdperk frame	De Arabische wereld is een nieuw (goed) tijdperk ingegaan, het vorige (slechte) is volledig verwoest door de revolutie	Arabieren hebben een maatschappelijke aardbeving veroorzaakt, waardoor de Arabische wereld er nu geheel anders uit ziet	(niet van toepassing)	(niet van toepassing)	Geloof in de mogelijkheden van het Midden-Oosten	Ontzag

Framing devices, elementen die de boodschap activeren

		Kernbegrippen	Metaforen	Verbale devices	Voorbeelden
oriëntalistisch	(neo) oriëntalistisch	Gevaar, geweld, barbarisme, irrationaliteit, seksueel gefrustreerd, terreur, homogeniteit	Het Westen als de vader van het probleemkind	"Stimulering van gevaarloze islamisering", "nurture"	"we should be careful what we wish for in the Middle East". NYT, January 23, 2011
	Stabiliteit frame	Chaos, stabilisering	Losbreken van een kudde wilde beesten als het hek open gaat.	"destabilize", " what comes out of the chaos", "delicate moment", "Guarantor of 'stability' "	"suppression does not equal stability." Guardian, January 18, 2011
Oriëntalistisch/ Specifiek Arabisch lente	Meta oriëntalisme	Lafheid, hypocriet, angst, realpolitik, dubbele standaard, strategische belangen	Het Westen als konijn in de koplampen	"American paranoia", "schrikbeeld van het Westen", "onnozele gatlikkers", "Faustian pact" "myth"	"Mr. Obama said that this was a chance to create an alternative to the 'Al Qaeda narrative' of Western interference." NYT, February 14, 2011
oriëntalistisch	Post oriëntalisme	Gelijkheid, mensenrechten, goede kant van de mensheid, diversiteit, intelligentie, beschaving, vreedzaamheid	Ideaal van Aristoteles	"brave Arabs", "intelligent"	"But the people of Egypt -- the grandmothers in veils who have dared to share Tahrir Square with army tanks, the jubilant young people who have risked their lives for their first taste of these new freedoms -- are not so easily fooled." NYT, February 11, 2011
	Derde Macht frame	Vreedzaam, passie, dynamisch, jong, intelligent, kracht, creativiteit, stemgeluid	Tahrir als epicentrum van een aardbeving die de ware en krachtige kern van de Oriënt blootlegt	"Tiger out of the tiny cage" "new face" "united" "force", "storm", "fire", "wave"	NYT, January 28, 2011 "The world has been watching this struggle between a tenacious, brutal and corrupt government and a great and varied body of citizens, armed with nothing but words and music and legitimacy and hope." Guardian, February 12, 2011
Specifiek Arabisch lente	Nieuw Tijdperk frame	Nieuw, tijdperk, oud	Heropleving na een ijstijd. Geboorte van een nieuw volk	"sociale revolutie", "at dawn of a New Era", "never be the same", "real revolution", "complete break with the past"	"Het was een scene om nooit te vergeten- hoogopgeleide jongeren met mobiele telefoons in hun hand aan de ene kant, ruige types op kamelen en paarden met zwaarden aan de andere kant. Verleden, achterlijkheid en lelijkheid enerzijds, vooruitstrevendheid en het verlangen naar verandering en schoonheid anderzijds." NRC, 12 februari, 2011

5. Conclusie

In dit hoofdstuk wordt eerst kort de omschrijving van het onderzoekfenomeen herhaald. Hierna wordt antwoord op de onderzoeksvraag gegeven. De relatie van deze conclusie met de theorie wordt vervolgens besproken. Het hoofdstuk, en daarmee deze thesis, eindigt met een discussie van inhoud en operationalisering.

Centraal in deze thesis staat het concept van een westerse vorm van Othering ten opzichte van de Oriënt: oriëntalisme. Dit is de 'common sense' aanname, welke er vanuit gaat dat mensen uit de Oriënt een essentieel Ander soort mens zijn dan Wij in het Westen. Oriëntalisme is daarmee de westerse, imaginaire scheidslijn tussen West en Oost. Aan de hand van de theorie van onder andere Edward Said (1978, 1997). Deepa Kumar (2010) en Elizabeth Poole (2002), is ingegaan op definitie van de Oriënt als bedreigende tegenpool van het Westen. Dit fenomeen is onderzocht in de context van de Arabische lente. Hierbij wordt uitgegaan van de veronderstelling dat deze machtsverhoudingen in stand worden gehouden via een manier van spreken, een discours. Binnen het discours wordt een bepaald idee of een verhaallijn aangehaald, een frame. Het kiezen van een bepaald frame stelt beperkingen aan het verklaren van de gebeurtenissen. Dit beperkt mogelijkheden tot positivistische ervaring met moslims en Arabieren omdat van bepaalde, stereotype voorkennis wordt uitgegaan. Deze benadering heeft de functie machtsrelaties in stand te houden. Om in kaart te brengen of en op welke manier oriëntalisme tijdens de Arabische lente is gebruikt is een frameanalyse uitgevoerd op drie westerse kwaliteitskranten; de *New York Times*, *The Guardian* en *het NRC Handelsblad*.

5.1 Antwoord op de onderzoeksvraag

Hoe verhoudt het beeld dat wordt gevormd over de Arabische lente in de *New York Times*, *The Guardian* en *het NRC Handelsblad* zich tot (neo)oriëntalisme en welke overige beelden vormen deze kranten over de Arabische lente?

Het beeld wat wordt gevormd over de Arabische lente in de *New York Times*, *The Guardian* en *het NRC Handelsblad* schetst het latente beeld van een Andere Arabische wereld en een monolithische islam. Door over het algemeen een onderscheid te maken tussen gematigde of extremistische moslims ontstaat het beeld van homogeen islam en wordt het idee van de

out-group en de islam als een 'slechte gewoonte', waarin je slechts kunt matigen of waarin je kunt doorschieten, gereproduceerd.

Echter, de opstandelingen waren grotendeels seculier. Hierdoor is de focus op islam, en daarmee enkele stereotypische kenmerken die Kumar (2010) omschrijft, gedeeltelijk opzij gedrukt en staan Arabieren als mensen meer in de aandacht. Er ontstaat een ruimere blik op het Midden-Oosten en Arabieren. Binnen deze ruimere blik krijgen sommige frames die Kumar (2010) omschrijft in het president Bush II tijdperk een meer post-oriëntalistische invulling in het tijdperk van de Arabische lente.

Uit de analyse blijkt voornamelijk een post-oriëntalistische invulling van het 'the West spreads democracy, whereas Islam spawns terrorism' frame. Representaties van de Arabische lente vormen een beeld van het Westen als hypocriet en bang, zeker geen dappere strijders voor democratie. Dit impliceert kritiek op de in-group. De protestbeweging, aangeduid als nieuwe speler in het Arabische veld, wordt wel gerepresenteerd als strijdend voor democratie. Omdat dit een groep mensen is die nog niet eerder in de aandacht heeft gestaan in het Midden-Oosten zijn veel van de stereotypische kenmerken, die in de periode hiervoor de boventoon voerde, niet op de opstandelingen, hier de Derde Macht genoemd, van toepassing.

Het 'Islam is a uniquely sexist' frame wordt bijna niet gebruikt in discours van de opstanden. Dit is te verklaren door de politiek georiënteerde oorzaken van de opstanden en door opkomst van de niet religieus geïnspireerde protestbeweging. De beweging is post-oriëntalistisch omschreven binnen het 'The Muslim mind is incapable of rationality, reason and science' frame. Het beeld wat bij de Arabische lente naar voren komt schetst Arabieren als intelligent en rationeel. Het 'Islam is inherently violent' frame is minder op de islam gebruikt, het idee van inherent gewelddadige Arabieren is wel tegengesproken door middel van een post-oriëntalistisch discours. Tijdens de Arabische lente zijn het de machthebbers die geweld gebruiken en het Westen steunt dit geweld.

De kranten verhouden zich voornamelijk tot (neo)oriëntalisme door gebruikt te maken van een meta-oriëntalistisch frame. Vanuit dit frame wordt expliciet de onevenredige machtsrelatie tussen West en Oost besproken. Deze staan los van de stereotypische kenmerken die Kumar (2010) omschrijft. Meta-oriëntalisme in brede zin is daarom een belangrijk kenmerk in de verhouding tussen beeldvorming in westerse kwaliteitskranten en (neo)oriëntalisme. Op dit punt komt de maatschappelijke relevantie

van deze thesis, reflectie op 'common sense' aannames over de Oriënt in vergelijking tot het Westen, samen met het beeld dat wordt gevormd in de Westerse kranten. De kranten bieden hun lezers reflectiepunten aan waarop zij de Oriënt en de eigen westerse ideologie in de toekomst *minder* op zou moeten beoordelen.

De overige beelden die in de dagbladen naar voren komen zijn die van rationaliteit, intelligentie, vreedzaamheid en democratische doelen. De 'Derde Macht' waarmee we in het Westen kennismaken in dit deze periode lijkt weinig op de dreigende Oriënt, die Wij in het Westen vanaf de periode van president Bush II kennen. Als de Arabische wereld maar wel 'stabiel' blijft, lijkt nieuwsberichtgeving een positiever beeld te schetsen van de Oriënt dan de theorie hiervoor aangaf. Het 'Derde Macht' frame verhoudt zich daarom post-oriëntalistisch ten opzicht van de theorie van onder andere Said (1978).

Naast het Derde Macht frame kwam in de issue-specifieke analyse ook een Nieuw Tijdperk naar voren. Het Nieuwe Tijdperk frame benadrukt de historische impact die de Derde Macht heeft. Beelden die worden geschetst bij dit frame zijn die van eerste stapjes in een geheel andere wereld, als na een aardbeving of tsunami. Dit beeld verhoudt zich tot oriëntalisme door het impliceren dat de Oriënt zoals 'Wij' die kennen nooit meer hetzelfde zal zijn.

Het Stabiliteit frame plaatst hier een kanttekening bij door de gebeurtenissen te benaderen vanuit de vrees voor chaos en wat er uit de chaos in de Arabische wereld zou komen. Dit frame is overwegend (neo)oriëntalistisch omdat het uitgaat van een gebrek aan vertrouwen en het idee geeft van een nog onvoldoende zelfstandige Oriënt.

5.2 Relatie tussen de conclusie en de theorie

Door het gebruik van de frames Derde Macht en Nieuw Tijdperk is er een uitbreiding gekomen in de beeldvorming van het Midden-Oosten. Dit is een aanvulling op het gebruikelijke discours, en delen van deze representatie staan kritisch of haaks tegenover stereotype kenmerken van de Arabische Ander. Omdat de Derde Macht overwegend seculier is, heeft de Arabische lente minder impact gehad op beeldvorming van moslims en islam in westerse media, maar des te meer op de Arabieren als persoon. Arabieren zijn daarmee meer als in-group gerepresenteerd en minder als out-group. Er wordt een minder stereotypisch perspectief op de Oriënt geprojecteerd. Daarom zijn ze automatisch

menselijker, positiever en daarmee minder bedreigend omschreven dan in de periode van president Bush II en de aanslagen van 11 september 2001. De grenzen tussen Wij en Zij zijn hiermee vager geworden. Onderstaande tabel omschrijft representaties van de Oriënt en het Westen vanaf de 18^e eeuw, waaraan representaties in het Arabische lente tijdperk zijn toegevoegd.

Tijdperk	Kenmerken Oost	Kenmerken West
18 ^e en 19 ^e eeuw (kolonisatie en dekolonisatie, OPEC, Arab- Israëli conflict)	Primitief Dom Barbaars Vrouwelijk (zwak)	Ontwikkeld Intellectueel Beschaafd Mannelijk (sterk)
21 ^e eeuw (11 september 2001, voornamelijk)	Monolithisch (islam) Gewelddadig (islam) Despotisch Irrationeel (islam) Seksistisch (islam)	Divers Vredelievend Democratisch Rationeel Gelijkwaardigheid
Arabische lente	Machtig (Arabieren) Moedig (Arabieren) Los van controle Vredelievend (Arabieren) Onstabiel Benadeeld (islam)	Macht verloren Bang Verlies invloed in M-O Dominerend Stabiel Profiterend

Tabel 3. Oriëntalisme en de Arabische lente.

5.3 Inhoudelijke discussie

Het wetenschappelijk doel van deze analyse is het vormen van een aanvulling op de theorie van oriëntalisme, door deze te toetsen aan de huidige periode. Uit de resultaten blijkt een verbreding van het beeld van de Oriënt, zoals in het Westen wordt gehanteerd. Ook worden sommige aspecten van de vorige periode door deze verbreding tegengesproken en worden andere aspecten van deze Ander naar voren gehaald. De opstandelingen hebben echter niet

met hun dictators ook hun gebruikelijke framework omvergegooid, daarvoor zitten de aannames te diep in cultuur en ideologie ingebed. Maar door de toevoeging van het beeld van de opstandelingen, is het beeld van Arabieren als gevaarlijk en irrationeel in ieder geval voor dit tijdperk naar de achtergrond verplaatst.

Het maatschappelijk doel van deze thesis is reflectie bieden op de beperking om over de Ander te denken. Dit is mogelijk, omdat de analyse stilstaat bij voor normaal aangenomen verklaringen van bepaalde gebeurtenissen. Door deze in een kritisch daglicht te plaatsen komt ruimte voor bredere inzichten en reflectie op eenzijdige verklaringen van Anderen die niet langer volstaan. De dagbladen hebben, zo blijkt uit de resultaten van de analyse, ook bijgedragen aan reflectie op de 'common sense' aannames over de Oriënt. Dit hebben ze gedaan door middel van een meta-oriëntalistisch discours en een verbreding van omschrijvingen van de Oriënt. De aandacht gaat nu meer uit naar algemeen menselijke in plaats van stereotypische kenmerken. De Arabier zijn meer kenmerken toebedeeld waar Wij ons aan kunnen relateren. Dit biedt reflectie omdat dit een ander beeld schetst dan dat Wij gewend zijn.

5.4 Operationalisering discussie

Met het schrijven van deze thesis is het idee van een splitsing tussen de Oriënt en de Occident wederom gereproduceerd en bevestigd. Het doel van de thesis, het onderzoek naar framing van de Arabische lente zich verhoudt tot de theorie van oriëntalisme, is bovendien door een westers perspectief te bekeken. Een vergelijking met bijvoorbeeld Al-Jazeera English of andere Arabische bronnen zou een nuttige aanvulling zijn van het onderzoek. Door deze vergelijking zouden stereotypische westerse kenmerken nog meer opvallen. De in-group geeft altijd een ander perspectief dan de out-group. Immers is vooralsnog de Oriënt zelf buiten de discussie gelaten, we kunnen dus alleen wat zeggen over de westerse houding in een bepaalde periode. We kunnen niets over hoe deze zich verhoudt tot Oosterse media.

Daarbij was de selectie het onderzoekmateriaal en de periode voor de hand liggend, maar tijdens recentere gebeurtenissen, zoals de Amerikaanse presidentsverkiezingen en de daarbij horende debatten over buitenlandpolitiek, evenals het aannemen van het referendum over de grondwet van de nieuwe Egyptische president Mohamed Morsi in

Egypte, heeft het discours zich al weer verder ontwikkeld. De Arabische lente omvat als het ware de meest 'euforische' momenten van dit tijdperk. De ontwikkelingen in bijvoorbeeld Syrië zullen in de onderzochte kwaliteitskranten een sterker (neo)oriëntalistisch beeld schetsen. Een enorme selectie aan beeld- tekst en video materiaal is op dit moment beschikbaar voor vervolgonderzoek. Daarbij zou een kwantitatieve analyse met het in deze thesis ontwikkelde codeboek een duidelijker beeld geven van ver verloop van de representatie van de opstanden. Tenslotte is een kritiekpunt dat het materiaal breed is onderzocht, maar onherroepelijk bepaalde oriëntalistische kenmerken mist in de analyse.

Literatuurlijst

- Abdel-Samad, H. (2011). Oorlog of Vrede: De Arabische Lente en de toekomst van het Westen. *Contact*: Amsterdam/ Antwerp
- Al Sharekh, A. (2011). Reform and Rebirth in the Middle East. *Survival: Global Politics and Strategy*. 53(2). pp. 51-60. DOI 10.1080/00396338.2011.571010
- Bhabha, H.K. (1983). The Other Question. *The Politics of Theory*. Colchester. 18-36.
- Blight, G. & Pulham, S. & Torpey, P. (2012) Arab spring: an interactive timeline of Middle East protests. *The Guardian*. Geraadpleegd op <http://www.guardian.co.uk>
- Brewer, P.R., & Graf, J., & Willnat, L. (2003). Priming or Framing: Media Influence on Attitudes Toward Foreign Countries. *Gazette*, 65: 493. DOI: 10.1177/0016549203065006005
- Cock, J. de (2011). Arabische lente: een reis tussen revolutie & fatwa. *De Bezige Bij*: Antwerpen
- D' Angelo, P. (2002). News Framing as a mutiparadigmatic Research Program: A Response to Entman. *International Communication Association*. 870-888.
- Darian-Smith, E. (1996) Post colonialism: A Brief Introduction. *Social and Legal studies*. 5(291). DOI: 10.1177/096466399600500401
- Dool, van den, P. (2011). Het jaar van de Arabische lente, deel zes: Syrië. Geraadpleegd op <http://www.nrc.nl>
- Eikelboom, J. (2011). Arabische Lente: Een ooggetuigenverslag. *Uitgeverij Balans*: Amsterdam
- Entman, R. (1993). Framing: Towards clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*. 43(4).
- Entman, R.M. (2007). Framing Bias: Media in the Distribution of Power. *Journal of Communication*, 57, 163–173

- Esposito, J.L. (1985). *Islam and Politics*. Syracuse University Press: New York
- Fournaciari, F. (2011). Framing the Egyptian Revolution: A content analysis of Al Jazeera English and the BBC. *Journal of Arab and Muslim Media Research*. 4(2,3). DOI 10.1386/jammr.4.2-3.223_1
- Van Gorp, B. (2007). Het reconstrueren van frames via inductieve inhoudsanalyse: uitgangspunten en procedures. *KWALON* 35. (12)2.
- Gorp, van B. & Goot, van der M. (2009). *Van Frankenstein tot de Goede Moeder: de inzet van frames in de strategische communicatie over duurzaamheid*. Tijdschrift voor Communicatiewetenschap. 37(4). 303- 316.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London/California/New Delhi/Singapore: Sage Publications Ltd.
- Hall, S. (2007). The West and the Rest: Discourse and Power. In: *Race and Racialization*. (pp.56-60) Canadian Scholar Press.
- Klis, H. & Zantingh, P. & Boon, L & Dool, van den, P. (2011). Het jaar van de Arabische lente. *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd op <http://www.nrc.nl>
- Kumar, D.(2010) Framing Islam: The resurgence of Orientalism during the Bush II Era. *Journal of Communication Inquiry* 34(254) DOI: 10.1177/0196859910363174.
- Kumar, P.M. (2012). Introduction: Orientalism(s) after 9/11. *Journal of Postcolonial Writing*. 48(3), p. 233–240.
- Krumer-Nevo, M. & Sidi, M. (2012). Writing Against Othering. *Qualitative Inquiry*, 18(4), p.299- 309.S DOI: 10.1177/1077800411433546
- Lockman, Z. (2004) *Contending Visions of the Middle East: the History and Politics of Orientalism*. Cambridge University Press.

- Lombard, M. & Sneyder-Duch, J. & Campanella Bracken, C. (2002). Content Analysis in Mass Communication: Assessment and Reporting of Intercoder Reliability Human. *Communication Research*, 28(4), p.587–604.
- Poole, E. (2002). *Reporting Islam. Media representations of British Muslims*. I.B. Tauris Publishers: Londen.
- Pickering, M. (2001). *Stereotyping: The politics of representation*. New York: Palgrave.
- Said, E.W. (1997). *Covering Islam. How the Media and the Experts Determine how we see the rest of the World*. Vintage.
- Said, E.W. (1978). *Orientalism: Western Conceptions of the Orient*. (New. Ed.) London: Routledge en Kegan Paul
- Sardar, Z. (1999). *Orientalism. Concepts in the Social Science*. Open University Press: Buckingham, Philidelphia.
- Sardar, Z. & van Loon, B. (2000). *Introducing Media Studies*. London: Penguin Group.
- Semetko, H.A. & Valkenburg, P.M. (2000). Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News. *International Communication Association*. P.93-109.
- Sky, E. (2011). Arab Spring... American Fall? Learning the Right Lessons from Iraq and Afghanistan. *Harvard International Review*. pp. 23-27
- Todorova, M. (1997). *Imagining the Balkans*. Oxford University Press: New York, Oxford.
- Vonk, R. (2002). Effects of stereotypes on attitude inference: Outgroups are black and white, ingroups are shaded. *British Journal of Social Psychology*. 41, 157-167.
- Vreese, de, C.H. (2003). *Framing Europe: Television News and European Integration*. Amsterdam: Akgaat
- Vreese, de, C.H. (2005). News framing: Theory and typology. John Benjamins Publishing Company. 13(1), p.51-62.

Wahl-Jorgensen, K. & Hanitzsch, T. (2009). *The Handbook of Journalism Studies*. Routledge, New York.

Wester, F. (2006). *Inhoudsanalyse: theorie en praktijk*. Kluwer.

Wetherell, M., & Taylor, S., & Yates, S. J. (2001). *Discourse Theory and Practice: A Reader*. London: Sage Publications.

Zantingh, P. (2011). Het jaar van de Arabische Lente, deel drie: Jemen. Geraadpleegd op <http://www.nrc.nl>

Bijlage: Codeboek met Cohen's Kappa

Dit code boek is het eindresultaat resultaat van de inductieve en toetsende analyse. Het maakt het mogelijk de resultaten te repliceren en wordt in deze scriptie gebruikt om de betrouwbaarheid van de analyse te meten. De frames kennen specifieke, afzonderlijke kenmerken die door middel van beantwoording van onderstaande 25 vragen naar voren komen. (Neo)oriëntalisme gaat uit van een essentieel verschil tussen Oost en West. Als er sprake is van dit frame komt dit fenomeen, bestaand uit verschillende kenmerken, impliciet naar voren. De stereotype kenmerken van Kumar (2010) hebben een plek binnen deze frames, zoals in onderstaande vragen duidelijk wordt. De issue-specifieke frames hebben kenmerken die los staan van oriëntalisme.

Achter deze vragen is de validiteitstest van Cohen's Kappa uitgevoerd. De test geeft aan hoe vaak er in de tekst met ja(1) of nee(0) antwoord op de vragen is gegeven. Op een frame na, het Stabiliteitsframe, is er acceptabel gescoord in de uitkomsten. Verbetering is mogelijk aan de hand van het verscherpen van de vragen het beter afstellen van gedachtes tussen codeurs over wat wel en niet binnen een frame valt.

F1 Postoriëntalisme (Cohen's Kappa: 0.87)

In dit frame wordt impliciet een beeld gevormd, tegengesteld aan oriëntalistische kenmerken.

- A. Benoemt het artikel verschillen binnen het islamitische geloof?
- B. Blijkt uit het artikel dat islamitische landen vrouwen gelijkwaardig behandeld?
- C. Blijkt uit het artikel dat Arabieren en moslims rationeel en intelligent kunnen denken?
- D. Geeft het artikel een vreedzaam islam weer?
- E. Geeft de tekst aan dat islam en democratie samengaan?

	0	1	Σ
0	50	3	53
1	3	18	21
Σ	53	21	74

F2 De 3^e nieuwe macht (Cohen's Kappa: 0.73)

In dit issue specifieke frame worden opstandelingen nieuwe, grote macht toegekend.

- A. Maakt het artikel onderscheid tussen dictatuur versus De Protestbeweging?
- B. Wordt er een onderscheid gemaakt tussen een jonge macht versus een oude macht?
- C. Wordt er gerefereerd naar een overdonderende (natuur)kracht, zoals een aardbeving of tsunami om de opstandelingen te omschrijven?

	0	1	Σ
0	10	4	14
1	4	27	31
Σ	14	31	45

F3 Metaoriëntalisme (Cohen's Kappa: 0.80)

In dit frame worden oriëntalistische kenmerken expliciet besproken, er blijkt reflectie op de kenmerken.

- A. Blijkt uit het artikel expliciete reflectie op de aanname dat er één type islam is?
- B. Blijkt uit het artikel expliciete reflectie op de aanname dat islamitische landen vrouwen onrechtvaardig behandeld?
- C. Blijkt uit het artikel expliciete reflectie op de aanname dat moslims en Arabieren niet in staat zijn rationeel te denken?
- D. Blijkt uit het artikel expliciete reflectie op de aanname dat islam altijd gewelddadig is?
- E. Blijkt uit het artikel expliciete reflectie op de aanname dat het Westen democratie verspreidt, en islam terrorisme?
- F. Blijkt uit dit artikel expliciete reflectie op de algemene houding van het Westen ten opzichte van moslims en Arabieren of het Midden-Oosten?

	0	1	Σ
0	69	9	14
1	4	7	11
Σ	73	16	89

F4 Nieuw tijdperk (Cohen's Kappa: 0.69)

In dit issue specifieke frame wordt het aanbreken van een nieuw tijdperk aangeduid.

- A. Stelt het artikel dat er een nieuw tijdperk in historie is aangebroken?
- B. Wordt er letterlijk een breuk omschreven tussen een nieuwe periode versus een oude periode?
- C. Refereert de tekst naar een grote impact van de gebeurtenissen?

	0	1	Σ
0	7	9	16
1	0	30	30
Σ	7	39	46

F5 (Neo)oriëntalisme (Cohen's Kappa: 0.82)

In dit frame komen oriëntalistische kenmerken impliciet naar voren.

- A. Refereert het artikel naar één soort islam, zonder in te gaan op verschillen binnen de religie?
- B. Blijkt uit het artikel dat islamitische landen vrouwenrechten niet handhaven?
- C. Geeft het artikel aan dat moslims en Arabieren inherent irrationeel zijn?
- D. Geeft het artikel een beeld van moslims en Arabieren als gewelddadig?
- E. Impliceert het artikel dat islam en democratie niet samen gaan?

	0	1	Σ
0	55	35	58
1	7	10	17
Σ	62	13	75

F6 Stabiliteit frame (Cohen's Kappa: 0.47)

In dit issue specifieke frame wordt de balans tussen stabiliteit en chaos aangehaald.

A. Duidt het artikel de gebeurtenissen met stabiliteit of chaos of een uitbalancering daartussen?

B. Impliceert het artikel kans op een doemscenario in geval van chaos uitbreekt?

C. Impliceert het artikel sterke onvoorspelbaarheid van de toekomst?

	0	1	Σ
0	14	5	19
1	7	19	26
Σ	21	24	45

